

ZATRUDNIENIE

RYNEK PRACY W MAŁOPOLSCE 2020

KATARZYNA ANTOŃCZAK-ŚWIDER, TADEUSZ WOŹNIAK, MICHAŁ NIEDZIELCZYK

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy

w Krakowie

Zespół redakcyjny raportu:

Katarzyna Antończak-Świder, Tadeusz Woźniak,
Michał Niedzielczyk

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

pl. Na Stawach 1

30-107 Kraków

Tel. 12 428 78 70

Faks 12 422 97 85

kancelaria@wup-krakow.pl

www.wup-krakow.pl

Kraków 2021

Spis treści

Wnioski	4
Podmioty gospodarcze i przedsiębiorczość	5
Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w powiatach	9
Zmiany w strukturze branżowej.....	11
Atrakcyjność Krakowa dla sektora usług dla biznesu (BSS) .	13
Kondycja małopolskich przedsiębiorstw.....	14
Branże w trudniejszej sytuacji związanej z pandemią COVID-19	18
Turystyczna	18
Gastronomiczna	21
Eventowa.....	22
Transportowa – przewozy pasażerskie	24
Branże w korzystniejszej sytuacji związanej z COVID-19	26
Informatyczna	26
E-handel (e-commerce).....	27
Logistyka.....	28
Nieruchomości	28
Inwestycje - Finanse gmin województwa małopolskiego w obliczu pandemii COVID -19	30
Wskaźnik przedsiębiorczości	33

Upadłości.....	34
Aktywność zawodowa	35
Liczba i charakter pracujących	37
Zwolnienia grupowe	40
Wsparcie z funduszy europejskich dla zwalnianych pracowników.....	41
Zapotrzebowanie na pracowników.....	43
Rekrutacja online	45
Praca nierejestrowana – szara strefa	47
Imigranci	50
Atrakcyjność Małopolski dla imigrantów	53
Działania wspierające cudzoziemców w Małopolsce	56
Imigranci powrotni	56
Wsparcie dla osób powracających z zagranicy	57
Wynagrodzenia	59
Zmiana charakteru pracy	61
Praca zdalna	61
Regulacje prawne dot. pracy zdalnej	63
Pracujący zdalnie	64
Plusy i minusy pracy zdalnej	64
Zapotrzebowanie na przestrzeń biurową.....	65

Automatyzacja/cyfryzacja pracy.....	66
Zmiany w stylu zarządzania zasobami ludzkimi.....	72

Wnioski

W województwie Małopolskim nastąpił dalszy wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Największy wpływ na gospodarkę i rynek pracy miała jednak pandemia COVID-19. Wiele firm znalazło się w trudnej sytuacji. Niepewność co do trwania wprowadzanych obostrzeń przyczyniła się także do obawy pracowników przed zwolnieniami. Szczególnie dotyczyło to branż: gastronomicznej, kulturalnej i turystycznej. Podmioty z branż: budowlanej, produkcyjnej, logistycznej czy IT przeważnie zachowały ciągłość pracy, a niektóre nawet poprawiły wynik finansowy.

Badania koniunktury, przeprowadzone wśród małopolskich przedsiębiorców ukazują negatywny obraz nastrojów przedsiębiorców. Koniunktura pozytywnie jest oceniana tylko przez przedsiębiorców działających w branży informacja i komunikacja. W pozostałych branżach wykazywany był ujemny wskaźnik koniunktury przy czym najniższy w branży zakwaterowanie i gastronomia, która najbardziej odczuła wprowadzane obostrzenia.

W województwie małopolskim wzrasta liczba pracujących. Wzrostowi uległ w tym czasie zarówno wskaźnik zatrudnienia jak i współczynnik aktywności zawodowej. Należy jednak pamiętać, że w związku z wprowadzonym w Polsce stanem

epidemii sytuacja zmieniała się w ciągu roku i wskaźnik zatrudnienia, w kwartałach przypadających na okresy wprowadzania obostrzeń był niższy niż w analogicznych okresach roku 2019.

W roku 2020 przyspieszyła proces zmiany charakteru pracy. Pandemia pokazała, że rozwiązania cyfrowe nie są zwykłym ułatwieniem pracy, ale warunkiem koniecznym dla zachowania ciągłości produkcji czy dostarczania usług. W związku z epidemią na znaczeniu zyskał także proces automatyzacji pracy, w którym upatrywane są szanse na zwiększenie efektywności oraz redukcją kosztów.

Sytuacja w kraju spowodowała popyt wśród pracodawców na wykwalifikowanych specjalistów głównie z branży IT, zmniejszyło się z kolei zapotrzebowanie na niski personel. Poziom wynagrodzeń w 2020, pomimo trudnej sytuacji wielu przedsiębiorców, także utrzymał tendencję wzrostową przy czym niezmiennie najwyższe przeciętne wynagrodzenie odnotowano w branży informacja i komunikacja a najniższe w zakwaterowaniu i gastronomii, co także odzwierciedla wpływ epidemii COVID-19 na obszar zatrudnienia w Małopolsce w roku 2020.

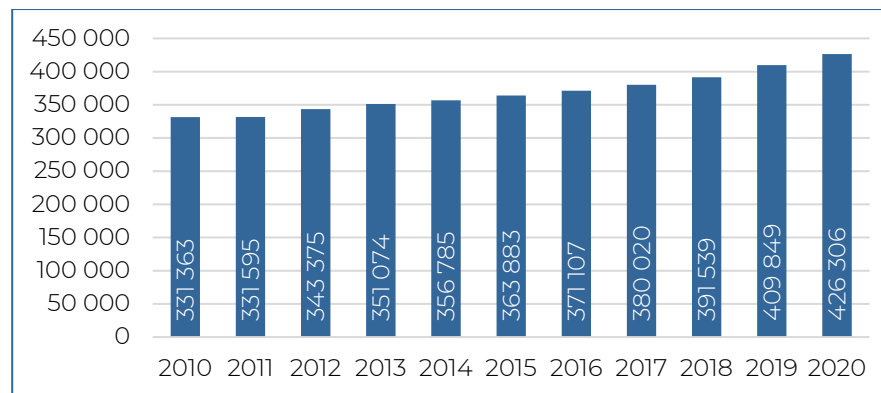
Podmioty gospodarcze i przedsiębiorczość

Pomimo wielu obostrzeń w prowadzeniu działalności gospodarczej, mających na celu spowolnienie rozprzestrzeniania wirusa SARS-CoV-2, w 2020 roku przybyło podmiotów gospodarczych – zarówno w Polsce jak i w Małopolsce.

Na koniec 2020 r. w województwie zarejestrowanych było 426,3 tys. podmiotów, czyli o 16,5 tys. więcej niż na koniec roku 2019. Tym samym dynamika wzrostu wyniosła 4%, była więc większa niż w całym kraju (3,4%), ale mniejsza niż rok wcześniej (4,7%).

Tak jak w latach ubiegłych, najbardziej powiększył się sektor prywatny (o 15,7 tys. więcej podmiotów niż w roku ubiegłym). W 2020 r. wzrosła też liczba podmiotów w III sektorze. Liczba fundacji zwiększyła się o 5,8% (do prawie 3 tys. podmiotów), a stowarzyszeń i organizacji społecznych o 2% (do 10,7 tys.) Kolejny rok z rzędu ubyło natomiast spółdzielni – w 2018 r. funkcjonowało ich 796, w 2019 – 777, a w 2020 roku ich liczba spadła do 755. Sektor publiczny powiększył się w roku 2020 o 46 podmiotów.

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych w Małopolsce w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Sytuacja w kraju, związana z pandemią COVID-19, nie zmieniła obserwowanego od dłuższego czasu trendu polegającego na umacnianiu się sektora mikropodmiotów. Na koniec 2020 roku mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników stanowiły 96,6% ogółu wszystkich podmiotów w województwie, co oznacza, że ich udział zwiększył się o 0,2 pp. w stosunku do 2019 r.

Liczba podmiotów małych i średnich ponownie spadła i na koniec roku 2020 wyniosła odpowiednio 12 tys. (spadek o 1,3%) oraz 2,2 tys. (spadek o 0,1%). Z kolei liczba podmiotów zatrudniających powyżej 250 osób pozostała na tym samym poziomie co w 2019 r., czyli 338.

Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarczych w 2020 r. oraz zmiana liczby podmiotów w stosunku do 2019 r. w podziale na wielkość podmiotów

Wielkość podmiotu	Liczba podmiotów w Małopolsce	Zmiana do roku ubiegłego
Mikro do 9 pracowników	411 710	↑4,2%
Małe od 10 do 49 pracowników	12 020	↓1,3%
Średnie od 50 do 249 pracowników	2 238	↓0,1%
Duże powyżej 250 pracowników	338	↔0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

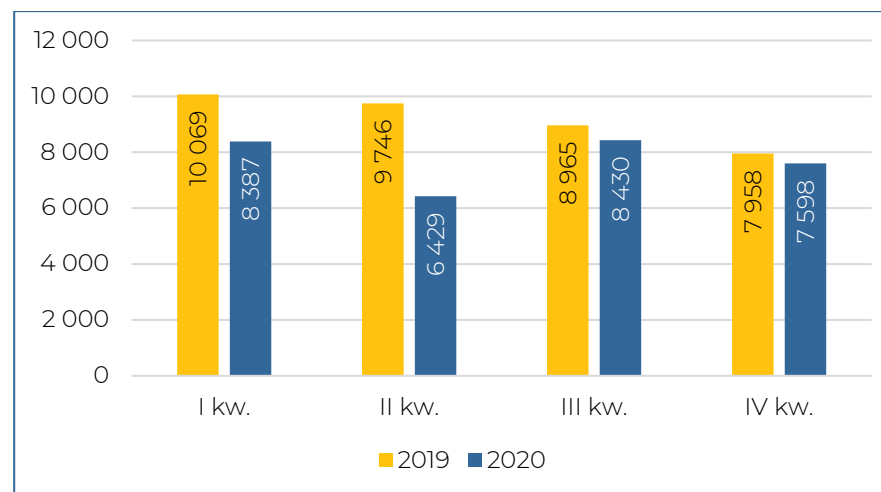
Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w województwie i kraju, w okresie przypadającym na pandemię COVID-19, wynika z mniejszej skali wykreśleń podmiotów z rejestru REGON niż z rejestracji nowych.

Sytuacja epidemiczna w kraju i wprowadzane w związku z nią obostrzenia (dwa główne lockdowny datuje się na 11 marca i 24

października), ograniczyły skłonność Małopolan do zakładania nowych podmiotów gospodarczych.

W I kwartale 2020 r. w województwie zarejestrowano w REGON o 16,7% mniej podmiotów niż w I kwartale 2019 roku. W drugim kwartale było to już 34% mniej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. W dwóch następnych kwartałach nadal rejestrowano mniej niż rok wcześniej, ale spadek był już zdecydowanie mniejszy – odpowiednio 6% oraz 4,5% r/r.

Wykres 2. Nowopowstałe podmioty gospodarcze w Małopolsce w kwartałach 2019 i 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wraz z liczbą nowo rejestrowanych podmiotów zmniejszyła się także liczba wyrejestrowań z bazy REGON. W pierwszym

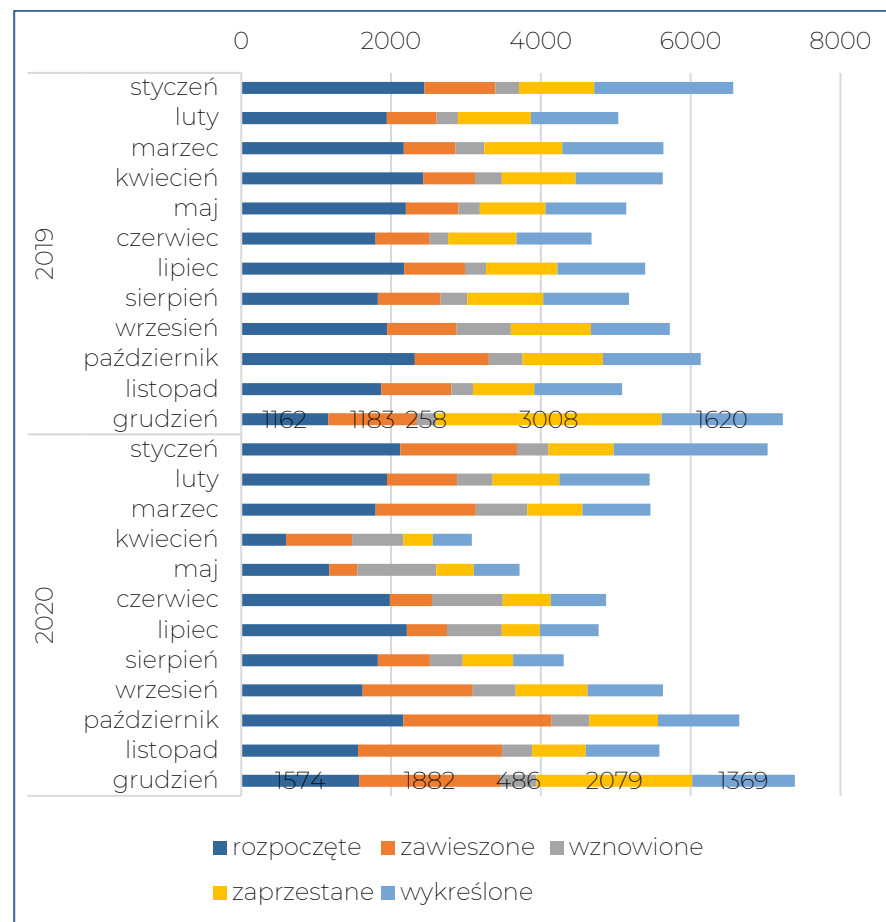
kwartale nieznacznie – o 2,7% patrząc rok do roku. W kolejnych zdecydowanie bardziej – w drugim kwartale spadek wyniósł 38,5% (r/r), trzecim – 32,1% a czwartym – 20,5%.

Podsumowując, w całym 2020 r. zarejestrowano w Małopolsce 30 844 nowych podmiotów (o 16% mniej niż w 2019 roku), a w Polsce 329 090 (o 13,2% mniej). Natomiast wyrejestrowano: w Małopolsce 14 056 podmiotów (o 22% mniej niż w 2019 roku), a w Polsce 170 140 (o 25% mniej). Saldo było więc dodatnie i przełożyło się na wzrost liczby podmiotów w województwie.

Analogiczne wnioski wypływają z analizy danych dot. działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne, wpisane do Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczych (CEiDG).

Pod względem rejestracji nowych firm najgorzej sytuacja wyglądała w kwietniu. W czasie pierwszego *lockdownu* w Małopolsce zarejestrowało się 597 firm, tj. o 75% mniej niż rok wcześniej. W kolejnych miesiącach sytuacja stopniowo się odbudowywała. W grudniu w województwie powstało ponad 1 500 działalności gospodarczych, czyli o 35% więcej niż w grudniu 2019 r.

Wykres 3. Liczba rozpoczętych, zawieszonych, wznowionych, zaprzestanych i wykreślonych działalności gospodarczych w Małopolsce, od stycznia 2019 r. do grudnia 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEiDG

Pod względem liczby zaprzestań i wykreśleń przez cały okres pandemii (a więc od marca 2020 r.) w Małopolsce było ich mniej niż w 2019 r. Pokazuje to, że mimo trudnej sytuacji przedsiębiorcy wstrzymywali się z kategorycznymi decyzjami dotyczącymi zamykania działalności. Co może wynikać również z faktu, że firmy, które licznie korzystały ze wsparcia w ramach tarcz antykryzysowych wielokrotnie zobowiązywały się do zachowania ciągłości w prowadzeniu działalności gospodarczej (por. rozdz. Tarcze antykryzysowe).

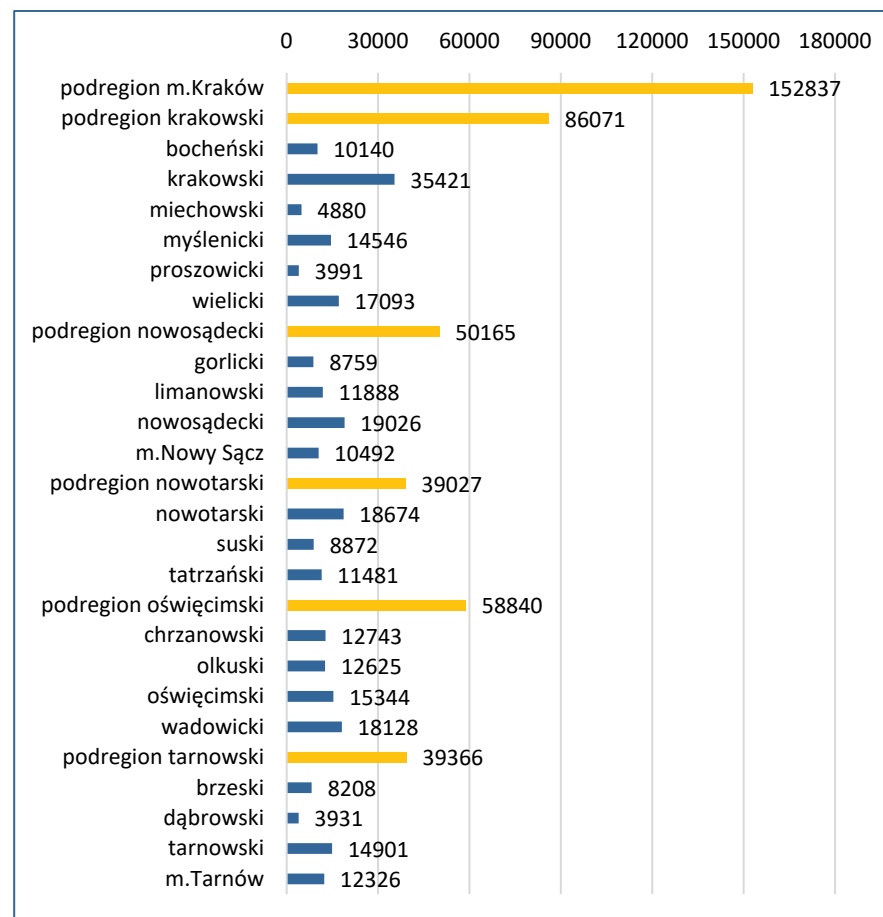
Zdecydowanie częściej przedsiębiorcy decydowali się natomiast na rozwiązania tymczasowe, czyli zawieszenie i wznowienie działalności. Duży wzrost liczby zawieszanych działalności widać było szczególnie w IV kwartale (w czasie II *lockdownu*). W październiku i listopadzie 2020 r. było ich dwa razy więcej niż w analogicznym okresie 2019 r. Jeśli chodzi o wznowienia działalności to we wszystkich miesiącach 2020 r. (poza wrześniem) było ich więcej niż w 2019 r. Szczególnie dużo odnotowano w maju, czerwcu i lipcu (2,5-3,5 razy więcej niż w 2019 r.).

Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w powiatach

Negatywne skutki pandemii nie przełożyły się w 2020 r. na zmniejszenie liczby podmiotów zarówno w skali regionalnej, o czym była mowa w poprzednim rozdziale, jak i lokalnej. We wszystkich powiatach województwa przybyło podmiotów gospodarczych.

W Krakowie liczba podmiotów względem 2019 r. zwiększyła się o 4% i przekroczyła 150 tys. Kraków nadal pozostaje atrakcyjnym miejscem dla prowadzenia działalności gospodarczej. W 2020 roku 35,9% wszystkich działających podmiotów w Małopolsce zlokalizowane były w stolicy województwa. Na kolejnym miejscu pod względem ilości założonych działalności znalazł się podregion krakowski (20,2%) i oświęcimski (13,8%). Najmniejsza liczba podmiotów zarejestrowana została w podregionie nowosądeckim (11,8%) oraz nowotarskim i tarnowskim (9,2%) Wśród powiatów poza Krakowem wyraźnie najwięcej podmiotów zlokalizowanych było w powiecie krakowskim (35 tys.) oraz nowosądeckim (19 tys.) i wadowickim (18 tys.) a najmniej w powiatach dąbrowskim i proszowickim (po 4 tys.)

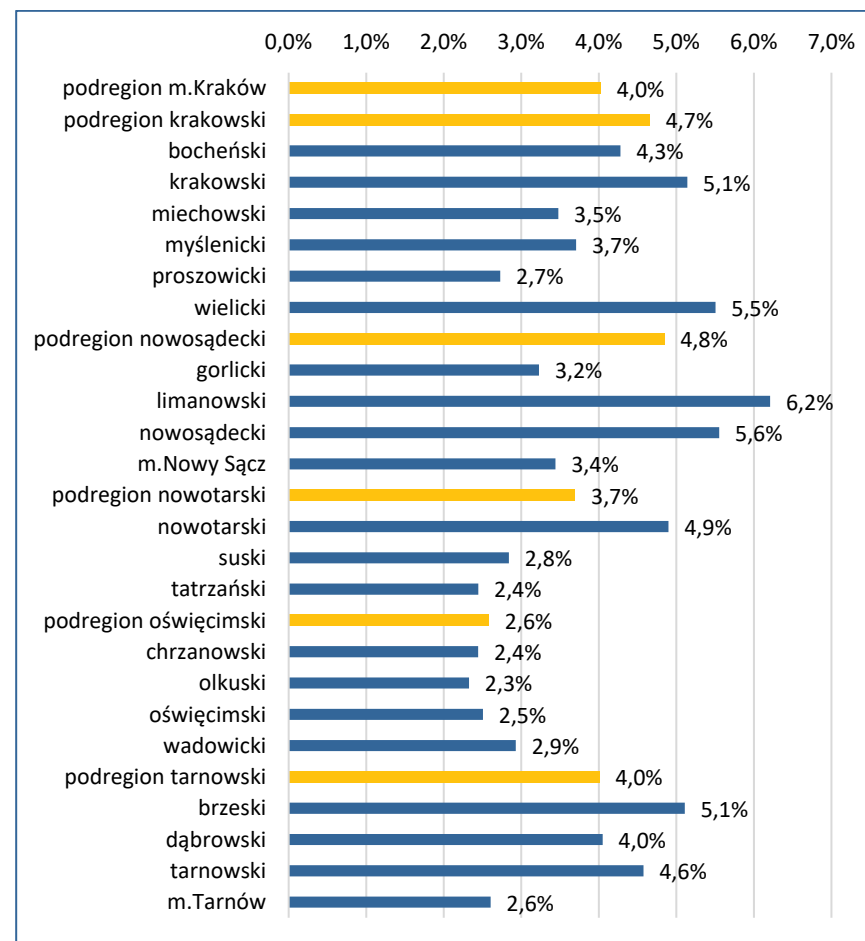
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarczych w podregionach i powiatach województwa małopolskiego w roku 2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

W porównaniu z rokiem 2019 wszystkie podregiony i powiaty województwa zanotowały wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Największą dynamikę wzrostu odnotowano w podregionie nowosądeckim (4,8%) oraz krakowskim (4,7%). Wśród powiatów największy wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów nastąpił Największą w powiecie limanowskim (6,2%), nowosądeckim (5,6%) oraz wielickim (5,5%). Najmniejszą na zachodzie województwa – w powiatach olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim (odpowiednio: 2,3%; 2,4%; 2,5%), a także w powiecie tatrzańskim (wzrost o 2,4%).

Wykres 5. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w podregionach i powiatach województwa małopolskiego w roku 2020 w porównaniu do roku 2019 (w %)

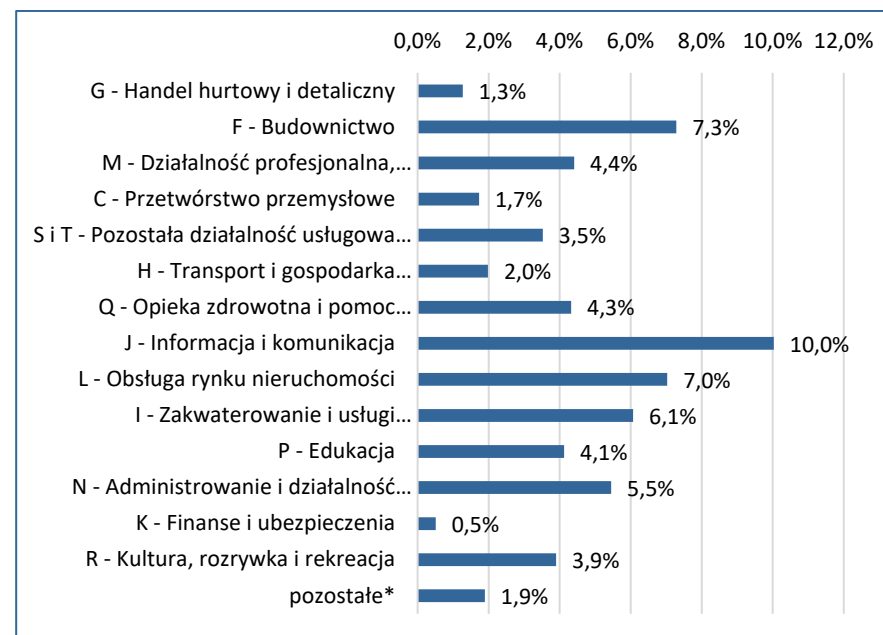
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Zmiany w strukturze branżowej

Obostrzenia w prowadzeniu działalności gospodarczej obowiązujące w związku z pandemią COVID-19 dotyczyły poszczególnych branż w różnym stopniu. Dla jednych były mniej dotkliwe (budownictwo, produkcja, IT), dla innych zdecydowanie bardziej (zakwaterowanie, gastronomia, branża eventowa), gdyż w znacznym stopniu ograniczały, czy wręcz uniemożliwiały, prowadzenie biznesu. Pomimo to, w Małopolsce we wszystkich branżach (sekcjach PKD) przybyło w 2020 r. podmiotów gospodarczych.

Największą dynamikę wzrostu odnotowano w branży informacja i komunikacja. W stosunku do roku 2019 liczba podmiotów zajmujących się m.in. działalnością IT zwiększyła się o 10%. Poza tym duży wzrost miał miejsce także w budownictwie (7,3%), obsłudze rynku nieruchomości (7%), a także, co może zaskakiwać w obliczu pandemii, w zakwaterowaniu i usługach gastronomicznych (6,1%). Najmniejszą dynamikę wzrostu, rzędu 0,5%, widać było w branży finansowo-ubezpieczeniowej.

Wykres 6. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w podziale na branże (sekcje PKD) w Małopolsce w roku 2020 w porównaniu do roku 2019 (w %)

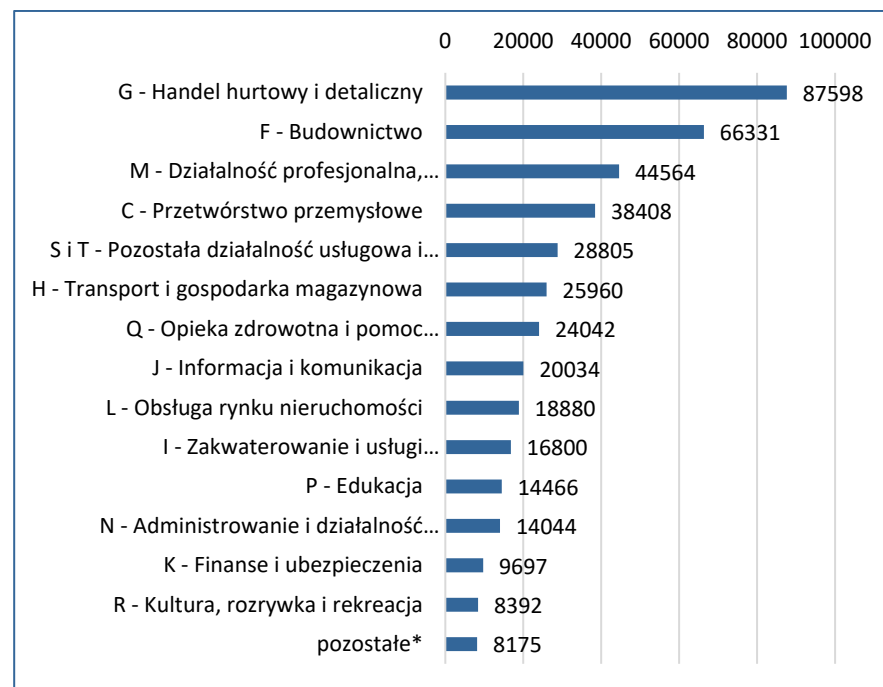
*pozostałe branże (sekcje PKD) to: A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, O - Administracja publiczna i obrona narodowa, E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, B - Górnictwo i wydobywanie, U - Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Pod względem liczby podmiotów, największą branżą w województwie pozostał handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (87,6 tys. podmiotów zarejestrowanych w REGON na koniec grudnia 2020 r.), aczkolwiek udział tej branży w małopolskiej gospodarce z każdym rokiem maleje. W 2020 r. wyniósł 20,5%, tj. o 0,6 pp. mniej niż rok wcześniej. Coraz większy udział zyskuje natomiast sektor usług biznesowych i budownictwo.

W 2020 r. sektor usług biznesowych, do którego zalicza się sekcje J (informacja i komunikacja), M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) i N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) liczył łącznie 78,6 tys. podmiotów, co stanowiło 18,5% ogółu podmiotów w województwie (o 0,4 pp. więcej niż rok wcześniej). Budownictwo, liczące 66,3 tys. podmiotów na koniec 2020 r., zwiększyło udział z 15,1% w 2019 r. do 15,6%.

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych w Małopolsce w 2020 r. w podziale na branże (sekcje PKD)

*pozostałe branże (sekcje PKD) to: A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, O - Administracja publiczna i obrona narodowa, E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, B - Górnictwo i wydobywanie, U - Organizacje i zespoły eksterytorialne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Atrakcyjność Krakowa dla sektora usług dla biznesu (BSS)¹

W globalnym rankingu mierzącym atrakcyjność różnych lokalizacji dla sektora BSS (Tholons Global Innovation Index) Kraków spadł o 14 pozycji z 11 na 25. Polska ogółem utrzymała 15 miejsce.

Ekspertki wskazują, że pandemia COVID-19 przyspieszyła odejście branży od modelu opartego na tanich, ale utalentowanych pracownikach na rzecz rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji. W związku z tym popularniejsze wśród klientów stają się miasta i kraje o wysokim poziomie innowacyjności.

Nie zmienia to faktu, że sektor w Krakowie cały czas rośnie – nawet w czasie pandemii COVID-19 – pojawiają się nowe centra (w I kwartale 2020 roku w Krakowie było ich 234 w stosunku do 217 w roku 2019) i zwiększa się zatrudnienie (W I kwartale 2020 wyniosło 77,7 tys. osób, a w 2021 prawdopodobnie przekroczy 78 tys.).

Dalszy rozwój będzie przebiegał w kierunku większej automatyzacji procesów. 59% centrów biznesowych

wykorzystywało automatyzację już w I kwartale 2020, a 33% planuje ją wdrożyć w najbliższej przyszłości. Większość (68,6%) podmiotów uważa, że automatyzacja nie wpłynie na zatrudnienie. Jednak długofalowe skutki pandemii i szybkiej cyfryzacji są trudne do przewidzenia.

¹ Źródło: opracowanie własne na podstawie *Tholons Global Innovation Index – 2020, Tholons Global Innovation Index – 2019, Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2020*

Kondycja małopolskich przedsiębiorstw

Z danych GUS wynika, że zysk netto w trzech pierwszych kwartałach 2020 r. osiągnęło 80% przedsiębiorstw z Małopolski, tj. o 1,9 pp. mniej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku.

Biorąc pod uwagę wyniki finansowe w trzech pierwszych kwartałach 2020 r. trzeba zauważyć, że były one wyższe niż w 2019 r. Od stycznia do września 2020 r., mimo pandemii, wyniki finansowe wzrosły w województwie o 9,1% (918,6 mln zł). Przy czym nie we wszystkich branżach; w zakwaterowaniu, gastronomii oraz transporcie i gospodarce magazynowej (a więc branżach szczególnie dotkniętych ograniczeniami) odnotowano pogorszenie. W zakwaterowaniu wynik finansowy był o 115,3 mln zł mniejszy w porównaniu z analogicznym okresem 2019 r., co oznacza spadek aż o 165,2%, w transporcie o 97,8 mln zł (spadek o 33,9%).

Z drugiej strony, w czasie pandemii dobrze radziło sobie przetwórstwo przemysłowe, które poprawiło wynik finansowy względem 2019 r. o 360,4 mln zł, tj. 8,7%. Stosunkowo najwięcej zyskała branża informacja i komunikacja, z wynikiem finansowym o 107,1% lepszym niż w 2019 r. (tj. o 316,5 mln zł),

a także obsługa rynku nieruchomości ze wzrostem rzędu 85% (12 mln zł) oraz dostawa wody – 53% wzrostu (113 mln).

Wykres 8. Różnica wyniku finansowego brutto przedsiębiorstw – porównanie III kwartału 2019 i 2020 roku (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu statystycznego województwa małopolskiego - IV kwartał 2020*

W subiektywnej ocenie sytuacji finansowej wśród małopolskich firm przeważały negatywne opinie. W IV kwartale (a więc w czasie II fali pandemii) ponad połowa (51%) podmiotów określiła swoją sytuację finansową jako trudną lub z przejściowymi problemami. 44% uznało ją za stabilną. Jedynie

5% stwierdziło, że znajduje się w fazie wzrostu lub intensywnego wzrostu. Stosunkowo najczęściej problemy zgłaszały podmioty mikro: 24% postrzegają swoją sytuację jako bardzo trudną, a 32% jako przejściowo trudną. Największą stabilnością finansową z kolei odznaczały się podmioty średnie oraz duże – 54%.

W prognozach dotyczących najbliższej przyszłości (3 miesięcy) pesymizm był jeszcze bardziej powszechny. Obawę przed pogorszeniem sytuacji finansowej wyartykułowało 55% podmiotów z Małopolski. 21% twierdziło, że nie ulegnie ona zmianie, a tylko 3% spodziewało się poprawy. Pozostali (21%) nie byli w stanie ustosunkować się do tej kwestii².

W obliczu dużej niepewności przedsiębiorstwom trudniej podejmuje się decyzje o nowych inwestycjach. Z badania przeprowadzonego w sektorze MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw) wynika, że 2/3 firm w Polsce musiało w czasie trwania pandemii COVID-19 ograniczyć lub odłożyć wydatki bądź inwestycje. Najczęściej przedsiębiorcy rezygnowali lub odsuwali w czasie: zwiększanie zatrudnienia (27%), nakłady na

szkolenia (20%), reklamę i marketing (18%) oraz inwestycje w innowacje (18%)³.

Tymczasem eksperci wskazują, że to właśnie inwestycje stanowią jeden z głównych czynników rozwoju, od którego w dużej mierze zależy szybkość odbudowy gospodarki⁴. W trzech pierwszych kwartałach 2020 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Małopolsce wyniosły 7 519,1 mln zł, czyli o 2% mniej niż w 2019 r. W skali całego kraju inwestycje zmniejszyły się jeszcze bardziej, o 6%.

Największe nakłady inwestycyjne w trzech kwartałach 2020 r. w Małopolsce, stanowiące 45% ogółu, poczyniły przedsiębiorstwa zajmujące się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię. Na drugim miejscu znalazło się przetwórstwo przemysłowe (35% ogółu nakładów w województwie). Nakłady w pozostałych branżach były już zdecydowanie mniejsze (nie przekraczały 6% całościowej kwoty).

Porównując do 2019 r., w czterech branżach nakłady wzrosły, a w czterech zmalały. Największą dynamikę wzrostu odnotowano

² Por. *Małopolskie podmioty gospodarki narodowej wobec epidemii COVID-19*, UMWM, Kraków 2020, dostęp: <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/raporty/malopolskie-podmioty-gospodarki-narodowej-wobec-epidemii-covid-19/> [26.03.2021]

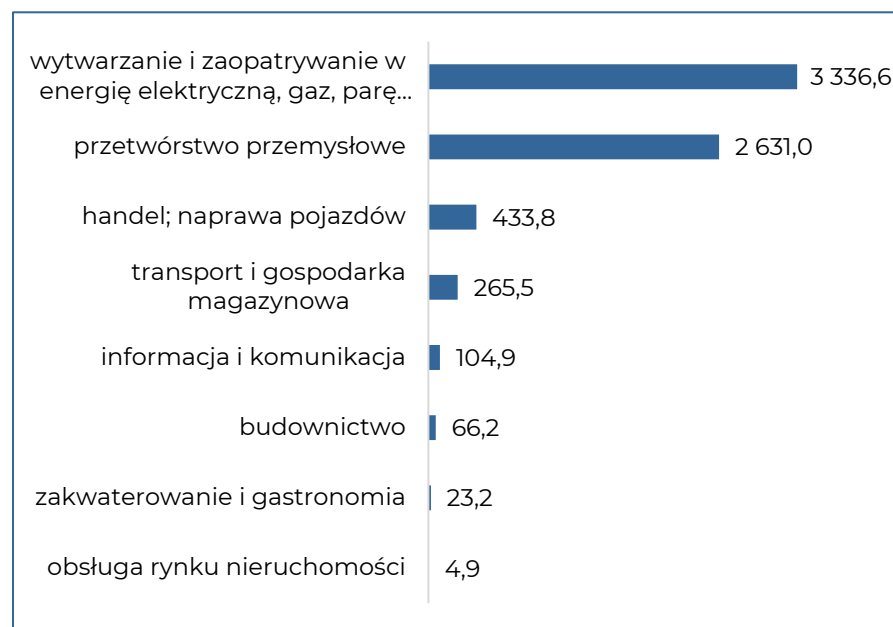
³ Por. *W pandemii firmy tną wydatki. Co druga mówi o pogorszeniu się stabilności finansowej*, dostęp:

<https://businessinsider.com.pl/firmy/zarzadzanie/sytuacja-firm-w-czasie-pandemii-koronawirusa-covid-19-a-sytuacja-biznesu/xenqf9h> [26.03.2021]

⁴ Por. *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w okresie epidemii i ich restrukturyzacja*, Open Eyes Economy Summit, dostęp: <https://oees.pl/alerty-eksperckie/> [26.03.2021]

w obsłudze rynku nieruchomości (44%), a największą dynamikę spadku w budownictwie (40%).

Wykres 9. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Małopolsce w trzech pierwszych kwartałach 2020 r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Biuletynu statystycznego województwa małopolskiego - IV kwartał 2020

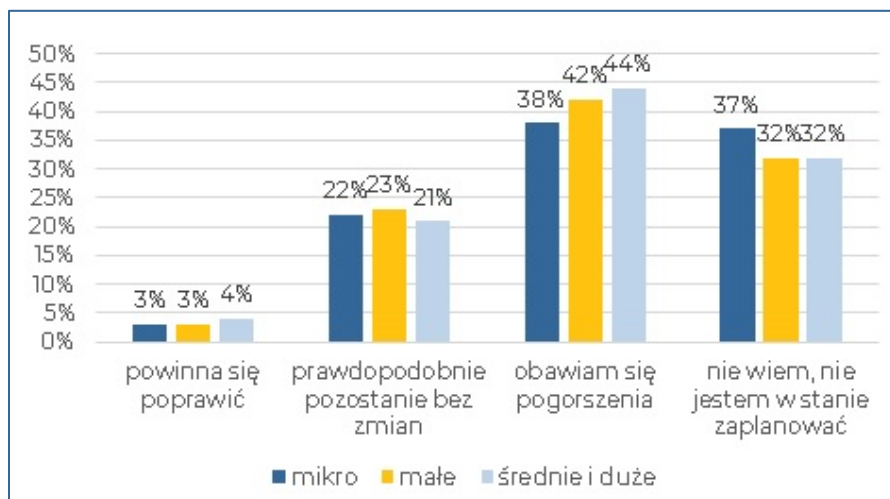
⁵ Por. *Małopolskie podmioty gospodarki narodowej wobec epidemii COVID-19*, UMWM, Kraków 2020, dostęp:

Małopolskie podmioty gospodarcze, oceniając swoją sytuację inwestycyjną w IV kwartale 2020 r. przeważnie wskazywały, że jest ona trudna lub bardzo trudna (57%). 37%, że stabilna. Zdecydowanie najmniejszą grupę (zaledwie 6%) stanowiły podmioty będące w fazie rozwoju inwestycyjnego.

Plany dotyczące najbliższych 3 miesięcy nie wskazywały, aby sytuacja miała się poprawić. Taki optymizm przejawiało zaledwie 3% podmiotów z województwa, podczas gdy 40% obawiało się pogorszenia, a 35% nie miało zdania w tej sprawie. Co szczególnie niepokojące, o spodziewanym pogorszeniu sytuacji inwestycyjnej stosunkowo częściej wspominały duże i średnie podmioty (44%), stanowiące główne zaplecze inwestycyjne w całym kraju⁵.

<https://www.obserwatorium.malopolska.pl/raporty/malopolskie-podmioty-gospodarki-narodowej-wobec-epidemii-covid-19/> [26.03.2021]

Wykres 10. Przewidywana sytuacja inwestycyjna podmiotów w województwie małopolskim w 3 najbliższych miesiącach w podziale na wielkość podmiotu

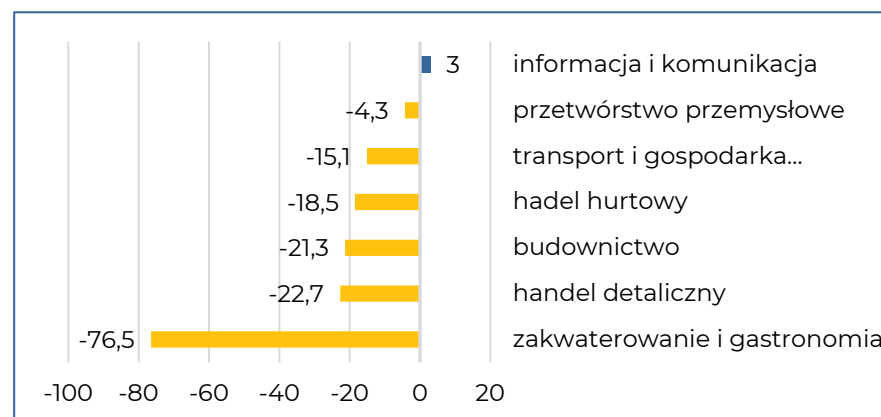
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Małopolskie podmioty gospodarki narodowej wobec epidemii COVID-19*

Przedsiębiorcy z Małopolski na końcu 2020 r. negatywnie oceniali koniunkturę. Jedynie w branży informacja i komunikacja wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury był dodatni (co wskazywałoby na poprawę sytuacji), ale i tak

⁶ Por. *Koniunktura gospodarcza, opinie formułowane przez jednostki z siedzibą w województwie MAŁOPOLSKIM – grudzień 2020 r.*, GUS, dostęp: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje->

najniższy porównując odczyty z grudnia ostatnich 6 lat. W pozostałych branżach wskaźnik był ujemny. Najniższą wartość przyjął w zakwaterowaniu i gastronomii. W przetwórstwie przemysłowym był najniższy od 7 lat (porównując dane z grudnia), a w budownictwie od 6. W transporcie i gospodarce magazynowej był co prawda ujemny, ale jako jedyny poprawił się względem 2019 r.⁶.

Wykres 11. Wskaźnik koniunktury w grudniu 2020 r. w Małopolsce wg branż (sekcji PKD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Koniunktura gospodarcza, opinie formułowane przez jednostki z siedzibą w województwie MAŁOPOLSKIM – grudzień 2020 r.*

[sygnalne/nneopracowania/koniunktura-gospodarcza-opinie-formulowane-przez-jednostki-z-siedziba-w-województwie-malopolskim-grudzien-2020-r-4,111.html](https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/nneopracowania/koniunktura-gospodarcza-opinie-formulowane-przez-jednostki-z-siedziba-w-województwie-malopolskim-grudzien-2020-r-4,111.html) [26.03.2021]

Branże w trudniejszej sytuacji związanej z pandemią COVID-19

Branże, które szczególnie odczuły ograniczenia związane z pandemią COVID-19, a stanowią ważną część regionalnej gospodarki to: turystyka, gastronomia, branża eventowa oraz transport pasażerski.

Turystyczna

Badanie ruchu turystycznego w województwie małopolskim z 2019 r., a więc sprzed pandemii COVID, pokazało, że Małopolska stanowi najbardziej turystyczny region Polski, z dużym potencjałem rozwojowym. Wśród odwiedzających dominowali mieszkańcy Polski (8 na 10 mieszkańców), jednak, co warto podkreślić, województwo małopolskie było – ex equo z województwem mazowieckim – jednym z dwóch najważniejszych regionów recepcyjnych dla zagranicznej turystyki przyjazdowej. Najwięcej zagranicznych turystów odwiedzających Małopolskę pochodziło z: Wielkiej Brytanii,

Niemiec, Francji, Włoch i Ukrainy, a w dalszej kolejności Hiszpanii i Portugalii, USA i Kanady, Holandii, Belgii

Schemat 1. Branże w trudniejszej sytuacji w Małopolsce w związku z pandemią COVID-19

Źródło: opracowanie własne

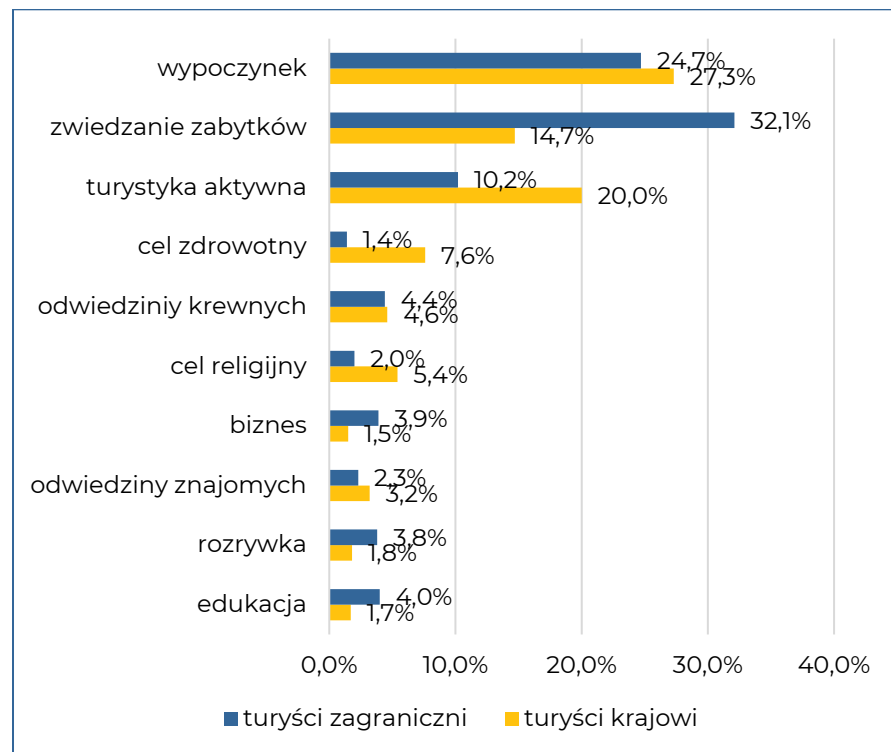
i Luksemburga, Słowacji, Czech i Węgier oraz Irlandii⁷. Celem ich podróży było najczęściej zwiedzanie zabytków i wypoczynek. Ponadto turyści zagraniczni stosunkowo częściej

⁷ Por. Ruch turystyczny w Województwie Małopolskim w 2019 r., Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2020 r. dostęp: <https://www.malopolska.pl/userfiles/uploads/Badania%20Ruchu%20Turys>

[tycznego/RAPORT%20SKR%C3%93CONY%20BRT%20MA%C5%81OPOLSKA%202019%20TOM%201.pdf](https://www.malopolska.pl/userfiles/uploads/Badania%20Ruchu%20Turys%20w%20Wojewodztwie%20Małopolskim%20w%202019%20r.%20raport%20SKR%C3%93CONY%20BRT%20MA%C5%81OPOLSKA%202019%20TOM%201.pdf) [23.03.2021]

niż krajowi odwiedzali województwo w celach biznesowych, rozrywkowych i edukacyjnych

Wykres 12. Główny cel przyjazdu turystycznego do Małopolski w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Ruch turystyczny w Województwie Małopolskim w 2019 r.*

W związku z globalnym charakterem pandemii, branża turystyczna na wszystkich kontynentach znalazła się w trudnym położeniu. Jak podaje Światowa Organizacja Turystyczna (UNWTO) w 2020 r. liczba międzynarodowych wyjazdów turystycznych zmniejszyła się o ponad miliard, tj. o 74%. Dla porównania w czasie kryzysu ekonomicznego w 2009 r. spadek wyniósł 4%, a w czasie epidemii SARS w 2003 r. 0,4%. Straty w globalnym PKB spowodowane załamaniem ruchu turystycznego mogą wynieść nawet 2 biliony dolarów amerykańskich, a także zagrozić likwidacją od 100 do 120 mln miejsc pracy. Oznacza to dla międzynarodowej turystyki powrót do poziomu z lat 90 XX wieku⁸.

Z perspektywy Małopolski sytuacja również wygląda poważnie. Z turystycznych obiektów noclegowych⁹ skorzystało w województwie w 2020 r. o 57% mniej osób niż w 2019 r. Przy tym liczba turystów krajowych zmniejszyła się o 48%, a liczba turystów zagranicznych o 78%. We wszystkich kwartałach 2020 r. widać było mniejsze obłożenie gośćmi. Poluzowanie obostrzeń w III (wakacyjnym) kwartale spowodowało chwilowe ożywienie krajowego ruchu turystycznego.

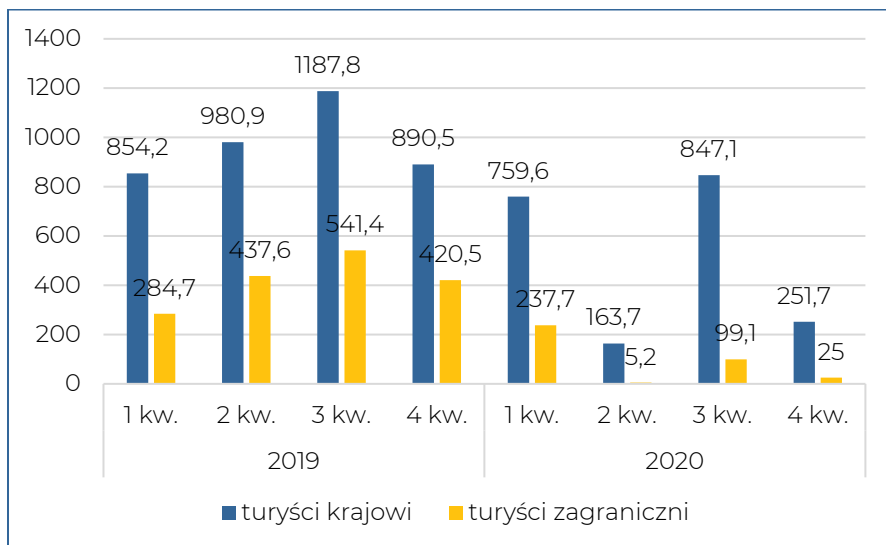
Mniejsza liczba turystów przełożyła się na zdecydowanie gorsze wyniki finansowe branży zakwaterowanie i gastronomia,

⁸ Por. <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020> [23.03.2021]

⁹ Oferujących co najmniej 10 miejsc noclegowych

o czym jest mowa w rozdziale powyżej (Por. rozdz. Kondycja małopolskich przedsiębiorstw).

Wykres 13. Liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z turystycznych obiektów noclegowych* w Małopolsce w kwartałach 2019 i 2020 r., w tys.

* dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu statystycznego województwa małopolskiego – IV kwartał 2019 i 2020*, GUS

¹⁰ Źródło: opracowanie własne na podstawie *COVID-19 and Tourism*, UNWTO

Zmiany w uprawianiu turystyki wywołane przez pandemię COVID-19¹⁰

- **Blżej:** turystyka krajowa „cierpi” mniej gdyż podróżni wybierają wakacje blisko domu.
- **Ucieczka do:** przyrody, turystyki wiejskiej i wycieczek samochodowych, które stały się popularnymi opcjami podróżowania ze względu na ograniczenia w przemieszczaniu i poszukiwanie doświadczeń na świeżym powietrzu.
- **Młodszy bardziej odporni:** ożywienie ruchu turystycznego było silniejsze wśród młodszych roczników. „Dojrzały” podróżnicy i emeryci będą najbardziej dotkniętymi grupami.
- **Nowe obawy:** środki bezpieczeństwa i higieny oraz zasady anulowania rezerwacji stają się głównymi problemami konsumentów.
- **Last minute:** wzrasta liczba rezerwacji dokonywanych w ostatniej chwili ze względu na zmienność wydarzeń związanych z pandemią i ograniczenia w przemieszczaniu się.
- **Więcej odpowiedzialności (zrównoważony rozwój, autentyczność i lokalność):** podróżni przywiązują coraz większą wagę do wpływu jaki wywierają na lokalną społeczność, coraz częściej poszukując autentyczności.

Gastronomiczna

Restrykcje mające na celu łagodzenie przebiegu epidemii COVID-19 sprawiły, że przez wiele miesięcy 2020 r. lokale gastronomiczne mogły sprzedawać posiłki tylko na wynos lub z dostawą do klienta. Jak pokazują badania, nie wszystkim udało się dostosować do tej sytuacji. Rok po pierwszym *lockdownie* w Polsce, jedna trzecia restauracji zawiesiła działalność lub została zlikwidowana. Większość (60%) oferuje dania na wynos.

Jednak takie rozwiązania cieszą się umiarkowaną popularnością. Tylko 15% Polaków zamawia posiłki z restauracji raz w tygodniu lub częściej, natomiast 34% nie robi tego nigdy. Średnio na jednego konsumenta przypada 1,4 zamówienia miesięcznie (w metropoliach 2,6, na wsiach mniej niż jedno), o przeciętnej wartości w dostawie 69 zł¹¹.

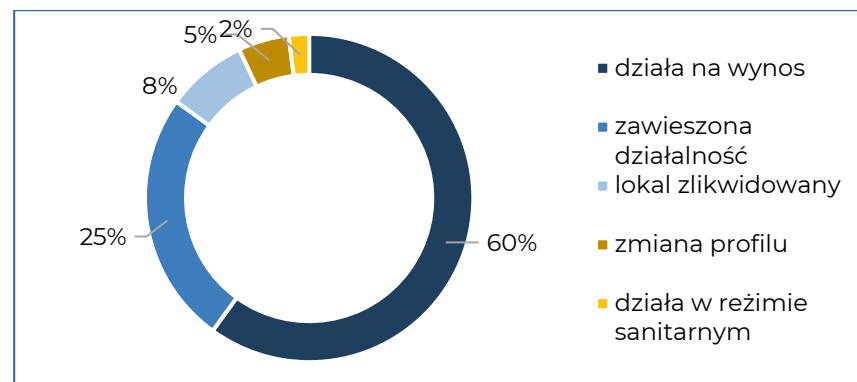
Zamówienia na wynos to zaledwie 5–10% dziennego, standardowego obrotu. Wyjątkiem są restauracje sieciowe, szybkiej obsługi, sushi i pizzerie, które najlepiej radzą sobie z serwisem dań na wynos. Lokale klasy *premium* przeważnie zostają zamknięte. Klient, płacąc kilkaset złotych za menu degustacyjne, oczekuje oprawy, obsługi, dobranych win, a tego

¹¹ Por. *Polacy rzadko zamawiają jedzenie do domu*, dostęp: <https://www.rp.pl/Biznes/303089889-Polacy-rzadko-zamawiaja-jedzenie-do-domu.html> [23.03.2021]

¹² Por. *Sytuacja branży gastronomicznej w pierwszych miesiącach trwania pandemii COVID-19 na przykładzie Krakowa*, M. Grochowicz, dostęp:

nie da się zapewnić w dowozie. W gorszej sytuacji znalazły się także lokale oferujące wąski zakres usług (np. nastawione na sprzedaż alkoholu) i/lub wąską grupę odbiorców (np. turystów, zwłaszcza zagranicznych)¹².

Wykres 14. Sytuacja restauracji w Polsce w marcu 2021r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Polacy rzadko zamawiają jedzenie do domu*, www.rp.pl

Według szacunków Izby Gospodarczej Gastronomii Polskiej w wyniku *lockdownu* branża gastronomiczna mogła stracić w 2020 r. nawet 30 mld zł¹³.

http://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2020/11/UDI67_Grochowicz.pdf [24.03.2021]

¹³ Por. *Katastrofalna sytuacja branży gastronomicznej*, dostęp: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/koronawirus-obostrzenia-katastrofalna-sytuacja-branzy-gastronomicznej/5bt7ld3> [23.03.2021]

Z danych Centralnej Ewidencji Działalności gospodarczej wynika, że sporo firm z Małopolski decydowało się w tej trudnej sytuacji na zawieszenie działalności. W przypadku restauracji i innych stałych placówek gastronomicznych liczba zawieszonych działalności w 2020 r. zwiększyła się o 29% w stosunku do 2019 r. W przypadku przygotowywania i dostarczania żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering) skala była zdecydowanie mniejsza i wyniosła 4%.

Krakowska branża gastronomiczna w pierwszych miesiącach pandemii COVID-19¹⁴

Gdy w Krakowie, wskutek ograniczeń związanych z podróżowaniem, zanikł ruch turystyczny, wiele lokali gastronomicznych miało znacząco mniej klientów i wiele z nich było przez kilka tygodni całkowicie zamkniętych – 73% na Starym Mieście i 61% na Kazimierzu.

Po okresie pierwszego *lockdownu* i chwilowym zniesieniu obostrzeń, znacząca grupa lokali nie wznowiła działalności (przede wszystkim kluby nocne, ale także niektóre puby i restauracje), a duża część zamykała się nawet kilka godzin

wcześniej. Największą popularnością cieszyły się lokale mające wizerunek spotkań młodych, a także nastawione na lokalnych klientów. Obiekty, które przed pandemią były ukierunkowane na turystów (Rynek Główny, ul. Szeroka), budziły dużo mniejsze zainteresowanie niż np. Plac Nowy czy kompleks lokali przy ul. Dolnych Młynów. Klienci zdecydowanie chętniej korzystali z lokali z ogródkiem, niż takich, które oferowały miejsca wewnątrz, a zwłaszcza w piwnicy.

W czasie pierwszego *lockdownu* w Krakowie przybyło dwukrotnie placówek gastronomicznych korzystających z usług firm dowożących jedzenie (typu Uber Eats czy Pyszne.pl).

Eventowa

Pandemia COVID-19 sprawiła, że w 2020 r. odwołano większość koncertów, targów, szkoleń, kongresów czy konferencji. Tam gdzie to było możliwe, wydarzenia odbywały się w Internecie, jednak w zdecydowanie okrojonej skali. W całej Polsce średni roczny spadek realizacji wydarzeń mógł wynieść nawet 95%.

Trzeba przy tym pamiętać, że z branżą eventową połączone jest szerokie grono przedsiębiorców, którzy przygotowują i

¹⁴ Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sytuacja branży gastronomicznej w pierwszych miesiącach trwania pandemii COVID-19 na przykładzie Krakowa*

produkują różnego rodzaju wydarzenia, m.in. fachowcy od nagłośnienia i oświetlenia, twórcy scenografii, budowniczcy scen, kierowcy czy pracownicy ochrony. Szacuje się, że sektor wydarzeń zatrudnia obecnie w Polsce ponad 300 tys. osób i odpowiada za około 1,5% krajowego PKB.

Z badania przeprowadzonego na początku pandemii COVID-19 w sektorze kultury (do którego zalicza się branżę eventową) wynika, że małopolskie instytucje powszechnie wprowadzały zmiany w swojej działalności. Dla ponad 40% z nich oznaczało to całkowite wstrzymanie działalności. Przeszło 50% podmiotów znacząco ograniczyło lub przerwało współpracę z osobami spoza zespołu etatowego, a 7% podmiotów przeprowadziło redukcję zatrudnienia. Prawie wszystkie podmioty z obszaru kultury i sektora kreatywnego (poza nielicznymi wyjątkami związanymi ze świadczeniem usług online i internetową sprzedażą towarów) przeszły w stan hibernacji.

Taki stan rzeczy potwierdzają dane z Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej. W stosunku do 2019 r. przybyło w Małopolsce firm, które zawiesiły swoją działalność. Liczba zawieszonych agencji reklamowych zwiększyła się o 38%, a liczba zawieszonych działalności związanych z organizacją targów, wystaw i kongresów o 150%.

Wydarzenia kulturalne w Krakowie w czasie pandemii¹⁵

Krakowskie Biuro Festiwalowe (KBF), miejska instytucja kultury, operator Centrum Kongresowego ICE Kraków, w wyniku pandemii COVID-19 zmuszone zostało do odwołania wielu cyklicznych festiwali czy koncertów lub zmiany ich formuły poprzez przeniesienie ich do sfery online.

W formule fizycznej udało się zrealizować w 2020 r. 223 wydarzenia. Niemal tyle samo (222) w formule online, m.in. koncerty, warsztaty, spotkania. Część z nich była już bezpośrednio planowana w wersji zdalnej (np. Festiwal Sacrum Profanum, czy Festiwal Miłosza). Organizatorzy na bieżąco dostosowywali się do aktualnych obostrzeń, przygotowując dwa warianty realizacji wydarzeń (np. Festiwal Conrada - planowano realizację hybrydową, zrealizowano tylko w wersji online). Było to możliwe m.in. dzięki uruchomieniu pierwszej miejskiej platformy VOD PLAY KRAKÓW.

Sytuacja epidemiczna wymusiła odwołanie 191 wydarzeń. Przede wszystkim były to wydarzenia w ramach festiwali Misteria Paschalia, Festiwal Muzyki Filmowej, cykl ICE Classic, a także m.in. Jarmark Świętojański, Orfeo&Majnun, warsztaty,

¹⁵ Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez Krakowskie Biuro Festiwalowe

spotkania, pikniki. 46 wydarzeń zostało przeniesionych na kolejny rok.

Dawniej transmisja online była wartością dodaną do wydarzenia, teraz to nowy standard. I mimo że po pandemii uczestnicy wydarzeń szybko wrócą do uczestnictwa w wydarzeniach na żywo, to transmitowanie i rejestrowanie zostanie z instytucjami kultury już na zawsze – po pierwsze jest to wielokrotne zwiększenie dostępności wydarzenia.

Celem KBF na rok 2021 jest zrealizowanie wszystkich lub jak największej liczby imprez cyklicznych, które budują markę Krakowa, są cenione i przede wszystkim chętnie odwiedzane przez mieszkańców oraz turystów. Uruchomienie platformy PLAY KRAKÓW otworzyło nowe możliwości rozszerzania zasięgu działalności poprzez udostępnianie swoich działań ogólnopolsko.

Niemal dla każdego projektu w 2021 r. KBF przygotowuje dwa warianty realizacji: z publicznością uczestniczącą w spotkaniach na żywo, oczywiście zgodnie z obowiązującymi obostrzeniami sanitarnymi, a także z publicznością online, która będzie mogła zobaczyć wydarzenie na platformie PLAY KRAKÓW. Będą to m.in.:

- Festiwal Opera Rara – zrealizowany hybrydowo w lutym i marcu 2021

- Festiwal Misteria Paschalia – zrealizowany online w marcu i kwietniu 2021
- Festiwal Muzyki Filmowej – planowana wersja hybrydowa
- Festiwal Miłosza – planowana wersja hybrydowa
- Festiwal Conrada – planowana wersja hybrydowa
- Sacrum Profanum – planowana wersja hybrydowa
- Koncerty w ramach cyklu ICE Classic – fizycznie w reżimie sanitarnym
- Wianki – planowana wersja hybrydowa
- Działania w ramach Roku Lema – planowana wersja hybrydowa
- Orfeo&Majnun – planowana wersja hybrydowa

Transportowa – przewozy pasażerskie

Obostrzenia w przemieszczaniu oraz strach przed zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 drastycznie zmniejszyły zapotrzebowanie na przewozy pasażerskie. We wszystkich środkach transportu odnotowano spadek liczby połączeń i spadek liczby pasażerów:

- w Międzynarodowym Porcie Lotniczym w Balicach obsłużono w 2020 r. 2,6 mln osób, tj. o 69,2% mniej niż w 2019 r.¹⁶,
- kolej w kraju przewiozła w 2020 r. 209,2 mln pasażerów, tj. o 38% mniej niż w 2019 r., tym samym zatrzymał się obserwowany od 2015 r. stały trend wzrostowy. Koleje Małopolskie obsłużyły 2,1% ogółu osób podróżujących koleją w styczniu 2021 r.¹⁷,
- w szczególnie trudnej sytuacji znalazły się przewozy autobusowe międzyregionalne i międzynarodowe oraz podmiejskie i regionalne. W przypadku tych pierwszych sytuację nieznacznie łagodziło sezonowe ożywienie oraz luzowanie obostrzeń. W przypadku tych drugich, gdzie podstawową grupą klientów stanowią uczniowie, a ich przychody zależą zarówno od sprzedaży biletów, jak i od dotacji otrzymywanych od samorządów, trudna sytuacja utrzymywała się praktycznie cały czas od pierwszego *lockdownu*¹⁸. Niejednokrotnie zdarzało się, że autobus na liniach regularnych woził po dwie, trzy osoby¹⁹,
- w komunikacji miejskiej w Krakowie w czasie pierwszego *lockdownu* liczba pasażerów spadła o 80-90% w stosunku do miesiąca przed pandemią. Szacuje się, że z powodu zmniejszonej sprzedaży biletów straty w 2020 r. wyniosły w mieście ok. 100 mln zł i to mimo ograniczenia częstotliwości połączeń²⁰.

¹⁶ Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o. o

¹⁷ Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego dostęp: <https://dane.utk.gov.pl/> [24.03.2020]

¹⁸ Por. *Logistyka i Mobilność w okresie pandemii COVID-19*, dostęp: https://oees.pl/wp-content/uploads/2020/04/EKSPERTYZA_1_logistyka-i-mobilno%C5%9B%C4%87.pdf [24.03.2021]

¹⁹ Por. *Protest przewoźników - bez pomocy trzy czwarte polskich firm autokarowych nie dotrwa do wiosny*, dostęp:

<https://www.prawo.pl/biznes/protest-przewoźników-jakie-sa-postulaty-firm-autokarowych-czego.504556.html> [24.03.2021]

²⁰ Por. *Do autobusu trudniej nas zagonić niż do sklepu. To cywilizacyjna zapasła transportu publicznego*, dostęp:

<https://wyborcza.biz/akcjespecjalne/7,177336,26590664.transport-nad-krawedzia.html> [24.03.2021]

Branże w korzystniejszej sytuacji związanej z COVID-19

Branże, które w mniejszym stopniu były dotknięte negatywnymi skutkami wywołanymi przez pandemię COVID-19 to: informatyczna (IT), e-handel (e-commerce), logistyka, nieruchomości.

Schemat 2. Branże w korzystniejszej sytuacji w Małopolsce w obliczu pandemii COVID-19

Źródło: opracowanie własne

Informatyczna

Wiele firm technologicznych już przed pandemią COVID-19 pracowało zdalnie lub hybrydowo (łączyło pracę stacjonarną ze zdalną), dlatego też szybko dostosowało się do nowych realiów gospodarczych wymuszonych przez pandemię. Między innymi z tego powodu branża IT okazała się jedną z najbardziej odpornych na załamanie gospodarcze. Poza tym nagłe przestawienie się wielu obszarów na kanały zdalne przyspieszyło proces transformacji cyfrowej, a co za tym idzie, spotęgowało popyt na produkty i usługi IT oraz rozrywkę domową.

Jednocześnie pandemia COVID-19 miała negatywne oddziaływanie na kondycję finansową firm, które są odbiorcami usług IT. Kryzys spowodował zmniejszenie wydatków oraz szukanie oszczędności między innymi w obszarach IT. Mimo to eksperci oczekują dalszego wzrostu wydatków na transformację cyfrową w głównych sektorach gospodarki – handlu (usług e-commerce), przemyśle (automatyzacja) oraz w

wzrost o 12%. Najszybciej będzie rosła sprzedaż produktów spożywczych oraz z kategorii zdrowie i uroda²⁶.

Logistyka

Dynamiczny rozwój branży e-commerce w kraju i Europie wspiera rozwój branży logistycznej. Polska już teraz jest międzynarodowym hubem, czego dowodem jest osiem magazynów Amazona (mimo że firma ta nie obsługuje jeszcze polskiego rynku), a także trzy centra Zalando²⁷. Infrastruktura magazynowa w Polsce w grudniu 2019 r. obejmowała już łącznie powierzchnię szacowaną na 18,5 mln m² (w ciągu 5 lat uległa podwojeniu), a w końcu 2020 r. mogła wynieść nawet 20,0 mln m². Główne centra komercyjnej powierzchni magazynowej tworzy pięć dominujących rynków regionalnych – Aglomeracja Warszawska, Polska Centralna, Poznań, Górny Śląsk i Dolny Śląsk²⁸. Małopolska, w tym szczególnie region nowosądecki, stanowią dla branży logistycznej zaplecze firm transportowych

²⁶ Perspektywy rozwoju rynku e-commerce w Polsce 2021-2026, PwC, dostęp: [W ciągu 5 lat rynek e-commerce w Polsce osiągnie wartość 162 mld zł \(pwc.pl\)](#) [26.03.2020]

²⁷ Por. Rynek rośnie jak na drożdżach. W tym roku może sięgnąć 100 mld zł, dostęp: [Rynek rośnie jak na drożdżach. W tym roku może sięgnąć 100 mld zł - budownictwo \(wnp.pl\)](#) [26.03.2021]

W obliczu pandemii COVID-19 branża logistyczna szybko musiała dostosować się do nowej rzeczywistości. Osoby odpowiedzialne za zarządzanie łańcuchem dostaw musiały sprostać takim wyzwaniom, jak: stałe wsparcie przy obsłudze firm, zapewnienie dostaw niezbędnych transportów żywności i leków, czy zmierzenie się ze znaczącym wzrostem popytu na zakupy online. Kolejną przeszkodą były jednocześnie ograniczenia przepływu ładunków, takich jak: wzmożone kontrole, zakaz wjazdów do wybranych regionów, czy zamknięte granice państw. Przy czym logistyka była jedną z nielicznych branż, które nie były objęte obostrzeniami (również w czasie *lockdownów*). Ewentualne straty części firm nie powinny więc być drastyczne²⁹.

Nieruchomości

Niskie stopy procentowe (na poziomie 0,1% od maja 2020 r.), mające na celu pobudzenie gospodarki, zdecydowanie zwiększyły ruch na rynku nieruchomości.

²⁸ Por. Logistyka coraz bardziej nowoczesna, dostęp: [Logistyka coraz bardziej nowoczesna \[raport 2019\] \(magazynprzemyslowy.pl\)](#) [27.03.2021]

²⁹ Por. Koronawirus nas nie pokonał, dostęp: ["Koronawirus nas nie pokonał" – wyzwania branży logistycznej podczas globalnej pandemii - Przegląd mediów - Newseria Biznes](#) [27.03.2021]

Po pierwsze, przy tak niskim poziomie stóp, trzymanie pieniędzy na koncie oszczędnościowym lub lokatach daje nawet nominalnie jedynie symboliczne odsetki. W poszukiwaniu bardziej opłacalnych instrumentów wiele osób przekierowało swoje środki na rynek nieruchomości. Eksperti szacują, że w IV kwartale 2020 r. do tej branży trafiło 20 mld zł z nieoprocentowanych rachunków. Po drugie, niskie stopy procentowe przekładają się na niskie oprocentowanie hipotek, w związku z czym na zakup własnej nieruchomości decydują się także osoby, które nie mają wystarczających środków finansowych i muszą wspomagać się kredytem.

W efekcie takiej koniunktury dynamicznie rosną ceny. Między III kwartałem 2019 a III kwartałem 2020 r. nieruchomości w Polsce podrożały prawie o 11%. Szybszy wzrost zanotował w Unii Europejskiej tylko Luksemburg³⁰.

Na wysokie ceny mieszkań w Krakowie wpływa nie tylko duży popyt, ale także mała dostępność gruntów inwestycyjnych i czasochłonne procedury administracyjne. Większość planów zagospodarowania przeznaczają większą część terenu na inwestycje usługowe niż mieszkaniowe, skutkiem czego terenów pod zabudowę mieszkaniową jest coraz mniej. W ciągu

ostatnich czterech lat liczba nowych budynków w obszarze miasta spadła o 60%³¹.

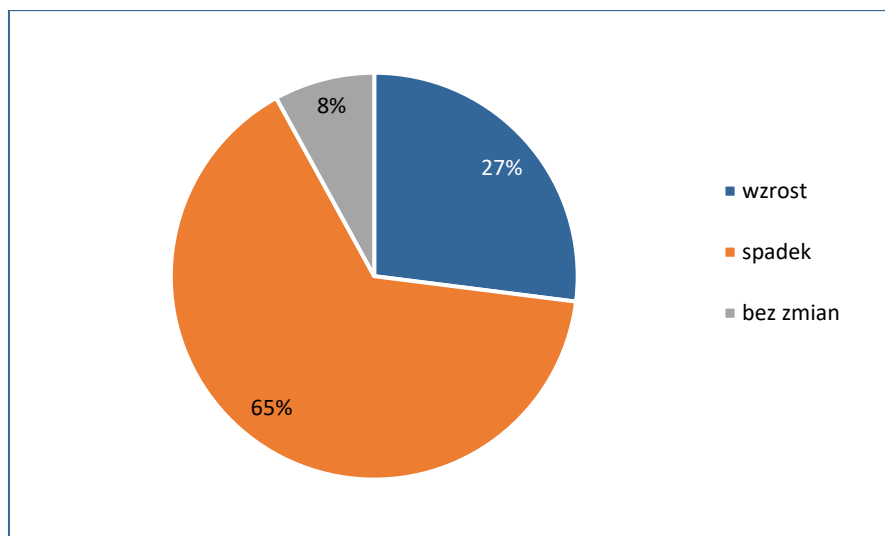
W październiku 2020 r. średnia cena za m² nowego mieszkania w Krakowie wyniosła średnio 9 646 zł, czyli o 14% więcej niż w październiku 2019 r. Wyższe ceny w Polsce odnotowano tylko w Warszawie (11 900 zł) i Gdańsku (10 360 zł)³²

³⁰ Por. *Mniej niż zero*, Polityka nr 12 (3304), 17-03-23.03.2021

³¹ Por. *Rynek mieszkaniowy w Krakowie. Wszystko wskazuje na to, że ceny będą dalej rosły*, dostęp: [Rynek mieszkaniowy w Krakowie. Wszystko wskazuje na to, że ceny będą dalej rosły \(wyborcza.pl\)](#) [27.03.2021]

³² Por. *Nieruchomości. Kraków pełen mieszkań nie do zamieszkania*, dostęp: [Nieruchomości. Kraków pełen mieszkań nie do zamieszkania \(wyborcza.pl\)](#) [27.03.2021]

Wykres 15. Struktura odpowiedzi na pytanie o szacunkową zmianę dochodów budżetowych ogółem w gminie w 2020 roku w odniesieniu do roku poprzedniego

Źródło: Raport Małopolskiego Obserwatorium Rynku Regionalnego nt: Finanse gmin województwa małopolskiego w obliczu pandemii COVID – 19

Wg raportu Szacunkowa wartość spadku dochodu w części gmin wyniesie ok. 628 mln zł, przy jednoczesnym wzroście w niektórych pozostałych gminach o 479 mln zł

W roku 2018 dochody gmin oraz gmin na prawach powiatów były równe 17.695 mln w 2018 r. 682 mln stanowi 3,5% tej

kwoty. Analizując prognozowany poziom spadku dochodów można stwierdzić, że poziom 3,5 % spadku dochodów nie stanowi katastrofalne spadki dochodów, jednak doliczając efekt inflacyjny i to, że jednak w ostatnich latach z roku na rok budżety rosły może być dla JST problemem.

Gotowość dodatkowego zadłużenia celem zachowania płynności finansowej w 2020 wyraziło 36% gmin. Gminy jak widać podchodzą do tego problemu bardzo ostrożnie – zdecydowanie tak lub raczej tak zaznaczyło 36% respondentów, ale dokładnie tyle samo jest niezdecydowanych. Prawdopodobnie na początku samorządy będą szukały oszczędności u siebie, ale w przypadku prawdziwej konieczności gminy te będą musiały podjąć trudną i odpowiedzialną decyzję o dodatkowym zadłużeniu.

Gminy bardzo ostrożnie podchodzą do zaciągania nowych długów. Utrzymanie płynności finansowej zmusi je do tego lub będą oczekiwać wsparcia od strony rządowej. W postaci programów pomocowych skierowanych do gmin. rekompensujących w jakimś stopniu ponoszone straty. Oczekują na pozyskanie środków z innych źródeł (subwencje? dotacje? środki wyrównawcze?), które zniwelują lukę wynikłą z obniżenia dochodów własnych

Spadku dochodów własnych spodziewa się w 2020 roku 71% gmin, natomiast wzrostu 15% gmin. Zmniejszenie dochodów

własnych w gminach deklarujących spadek wyniesie ok. 720 mln zł, natomiast wzrost w części pozostałych ok. 60 mln zł³⁴.

Największym „ optymizmem ” wykazują się gminy wiejskie, wśród których odnotowano najwyższy odsetek odpowiedzi związanych z oczekiwanym wzrostem dochodów własnych, przy jednoczesnym najniższym odsetku oczekiwanego spadku. Poziom tego „ optymizmu ” wiąże się bezpośrednio z udziałem dochodu własnego w dochodzie ogółem. W przypadku gmin wiejskich udział ten wyniósł w 2019 roku tylko 31%, gmin miejsko-wiejskich 44%, gmin miejskich 55%, a miast na prawach powiatu 61%.

Bardzo wyraźnie uwidacznia się korelacja struktury dochodów gmin w optymizmie lub pesymizmie gmin. Z kolei wg grupowania wg klas zamożności największy odsetek gmin obawiających się spadku występuje w klasie gmin najzamożniejszych. Również w budżetach tych gmin dochody własne stanowią największą część dochodów ogółem – 60% - z tego wynika ich obawa powiązanie ich dochodów z sytuacją rynkową.

Jedynie 7% gmin nie łączy zmian w dochodach własnych z epidemią koronawirusa, a 49% dostrzega bezpośrednie powiązanie. Bezpośredni związek wielkości dochodów własnych z epidemią jest proporcjonalny do zamożności gminy i

jej rodzaju. Najmniejszy związek odczuwają, najmniej zamożne gminy (klasy pierwszej) – 33% oraz gminy wiejskie (41%). Gminy miejsko-wiejskie łączą te dwa fakty w 63% przypadków, gminy miejskie w 70%, a miasta na prawach powiatu w 100%. W przypadku zamożności gmin maksymalny odsetek wynosi 75% dla gmin klasy IV. Potwierdza to tezę mniejsze uzależnienie od rynku gmin wiejskich ale uboższych (mają stosunkowo większe subwencje, janosikowe itp.)

Plany wydatków bieżących w 2020 zamierza zmienić 67% przebadanych gmin, a wydatków inwestycyjnych tylko 27% gmin. 56% respondentów wskazała, że w 2020 roku ograniczy wydatki bieżące, a 11%, że w związku z pandemią przewidują wzrost wydatków bieżących. Wartość wydatków bieżących gmin w 2020 roku będą mniejsze o ok. 209 mln zł, podczas gdy wydatki majątkowe gmin w 2020 roku w stosunku do pierwotnych planów budżetowych na rok 2020 wzrosną o ok. 76 mln zł

Utrzymanie na wysokim poziomie wydatków inwestycyjnych JST jest ważne dla rynku pracy i utrzymania progresu rozwoju gmin – $\frac{3}{4}$ gmin nie planuje zmian w tym obszarze, 8 % wskazało, że nastąpi wzrost wydatków w tym obszarze.

To ważne ponieważ gminy są jednymi z największych inwestorów w swoich regionach.

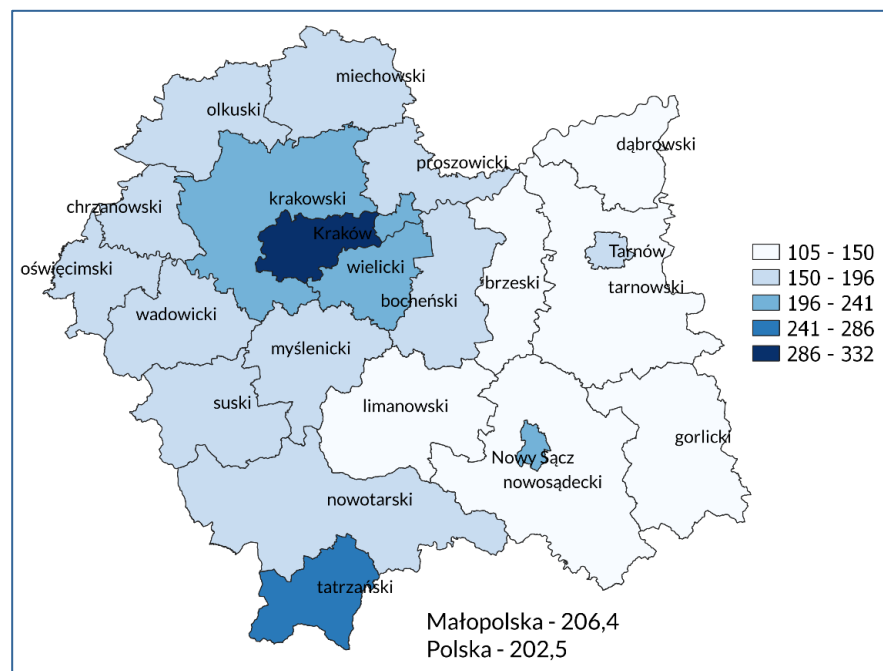
³⁴ Raport Małopolskiego Obserwatorium Rynku Regionalnego nt: Finanse gmin województwa małopolskiego w obliczu pandemii COVID -19

Wskaźnik przedsiębiorczości

Wskaźnik przedsiębiorczości, czyli liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, w 2020 roku dla Małopolski wzrósł o 4% w porównaniu z wynikiem z 2019 roku. Wartość wskaźnika na poziomie 206,4 pozwoliła utrzymać 6. miejsce za województwem mazowieckim (277,4), zachodniopomorskim (229,6), dolnośląskim (228,5), pomorskim (227,3) oraz wielkopolskim (219,2). Była także wyższa od średniej krajowej, która wyniosła 202,5.

Wartości wskaźnika dla powiatów nadal dzielą Małopolskę na strefę wschodnią, w której notuje się niższe wartości, i zachodnią. Najwyższą wartość wskaźnika w 2020 r. odnotowano w Krakowie (331,9), powiecie tatrzańskim (279,6) i wielickim (216,3). Z kolei najniższą koncentrację przedsiębiorczości w powiatach: dąbrowskim (104,7), tarnowskim (118,0) i gorlickim (132,3). Na tle niskich wartości wskaźnika w powiatach małopolski wschodniej wyróżniają się miasta na prawach powiatu: Nowy Sącz (wartość wskaźnika 210,2 – czwarte miejsce w województwie) i miasto Tarnów (193,5 – szóste miejsce).

Mapa 2. Wskaźnik przedsiębiorczości w powiatach województwa małopolskiego (liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Upadłości

W skali całego kraju w trzech pierwszych kwartałach 2020 r. odnotowano o 7% mniej upadłości i restrukturyzacji niż w analogicznym okresie 2019 r.

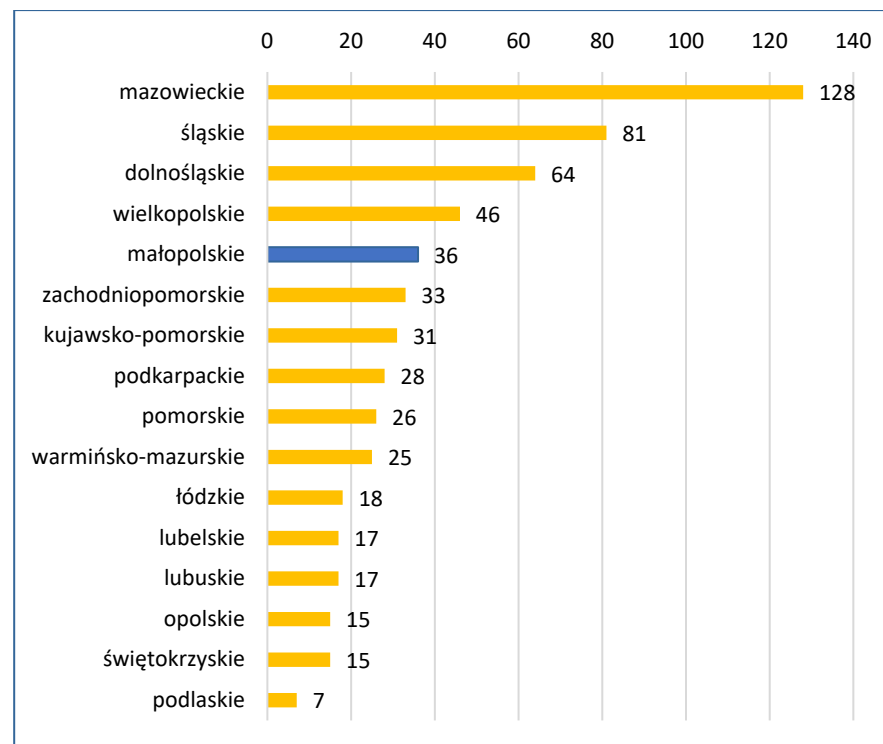
Spadek liczby upadłości miał miejsce w budownictwie (o 2,1%) oraz handlu hurtowym (o 25,9%). W handlu detalicznym liczba upadłości wzrosła o 6,8%. W 2020 r. zdecydowanie lepiej radziły sobie podmioty sprzedające wyposażenia domu (RTV/AGD oraz meble) natomiast gorzej sprzedawcy samochodów oraz odzieży i obuwia.

Duży wzrost liczby upadłości zanotował sektor usług (o 41,5% więcej upadłości niż w analogicznym okresie 2019 roku), w tym szczególnie branża zajmująca się zakwaterowaniem i gastronomią (o 123,5%). W informacji i komunikacji liczba upadłości zwiększyła się nieznacznie – o 1 firmę.

W Małopolsce w 2020 r. ogłoszono upadłość 36 podmiotów, co stanowiło 6,1% wszystkich ogłoszonych upadłości w kraju. W porównaniu z innymi województwami jest to piąty wynik za województwem: mazowieckim (128 ogłoszonych upadłości, co stanowi 21,8%), śląskim (81 – 13,8%), dolnośląskim (64 – 10,9%) i wielkopolskim (46 – 7,8%). W stosunku do 2019 r. liczba upadłości w województwie zmniejszyła się o 29%. Trzeba przy tym pamiętać, że w związku z pandemią COVID-19 działalność sądów była mocno ograniczona, co miało wpływ na

mniejszą liczbę rozstrzyganych postępowań. Z dużym prawdopodobieństwem można więc stwierdzić, że liczba upadłości zarówno w Małopolsce, jak i całym kraju, jest w 2020 r. zaniżona w stosunku do realnej sytuacji gospodarczej.

Wykres 16. Liczba upadłości w 2020 roku w podziale na województwa.

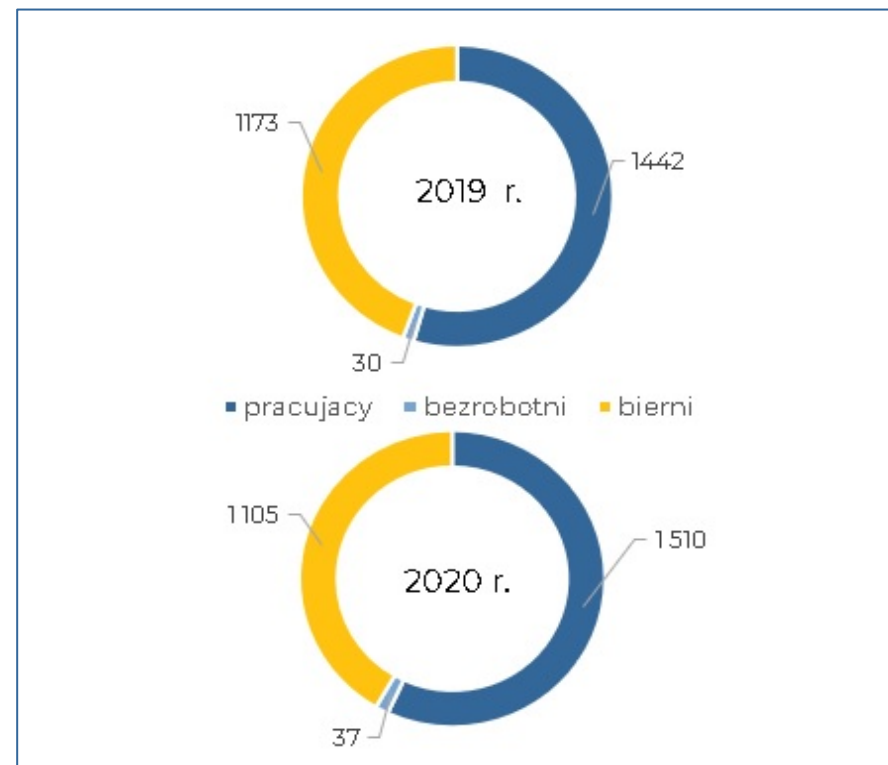
Źródło opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej.

Aktywność zawodowa

Pomimo pandemii COVID-19 wzrosła aktywność zawodowa Małopolan. W IV kwartale 2020 r. odnotowano 1 547 tys. osób, które pracowały lub poszukiwały pracy, czyli o 76 tys. (5,2%) więcej niż w IV kwartale 2019. Dzięki temu powiększyła się przewaga liczebna osób aktywnych zawodowo nad biernymi. Na 100 mężczyzn aktywnych zawodowo przypadało 51 mężczyzn biernych zawodowo (w 2019 było ich 55), a na 100 kobiet aktywnych zawodowo – 96 biernych (w 2019 r. 110).

Wśród aktywnych zawodowo przybyło zarówno osób pracujących, jak i poszukujących pracy (bezrobotnych). Przy czym grupa bezrobotnych powiększyła się o 23,3%, a grupa pracujących o 4,7%. Nie zmienia to jednak faktu, że zdecydowaną większość aktywnych zawodowo stanowili pracujący (97,6%). Oznacza to, że w IV w kwartale 2020 r., podobnie jak w 2019 r., osoby chętne do pracy przeważnie znajdowały dla siebie zajęcie³⁵.

Wykres 17. Sytuacja zawodowa Małopolan w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2019 i 2020 r. (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie małopolskim – IV kwartał 2020 r.*

³⁵ Por. *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie małopolskim – IV kwartał 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, dostęp: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje->

[sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-województwie-malopolskim-iv-kwartał-2020-r-,6.62.html](https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-województwie-malopolskim-iv-kwartał-2020-r-,6.62.html) [8.04.2021]

Współczynnik aktywności zawodowej³⁶ w Małopolsce w IV kwartale 2020 roku osiągnął wartość 58,3% i był o 1,8 p. p. wyższy niż w kraju oraz o 2,7 p. p. oraz wyższy niż w analogicznym okresie 2019 r. Podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w grupie:

- mężczyzn (66,4%, o 15,5 p. p. większą niż wśród kobiet)
- mieszkańców miast (59,1%, o 1,5 p. p. większą od obserwowanej na wsi)
- osób w wieku 35-44 lata (87,1%, o 59,6 p. p. większą niż wśród osób w wieku 55 lat i starszych)

z wykształceniem wyższym (80,9%, o 63,8 p. p. większą niż wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym)³⁷.

³⁶ Współczynnik aktywności to procentowy udział aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) w ogólnej liczbie ludności. Por. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/podstawowe-dane-z-badania-aktywnosci-ekonomicznej-ludnosci-wyrownane-sezonowo-w-latach-2010-2020,16,2.html> [8.04.2021]

³⁷ Por. *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie małopolskim – IV kwartał 2020 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, dostęp: <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-wojewodztwie-malopolskim-iv-kwartal-2020-r-,6,62.html> [8.04.2021]

Liczba i charakter pracujących

W IV kwartale 2020 r. grupa pracujących Małopolan powiększyła się o 68 tys. (rok do roku) i przekroczyła poziom 1,5 mln osób. Dynamika wzrostu, która wyniosła w województwie 4,7%, była nie tylko wyższa niż średnio w Polsce (0,5%), ale także wyższa niż w czasach przed pandemią (pomiędzy IV kwartałem 2018 i 2019 wyniosła 3,4%).

Wzrost liczby pracujących w większym stopniu dotyczył:

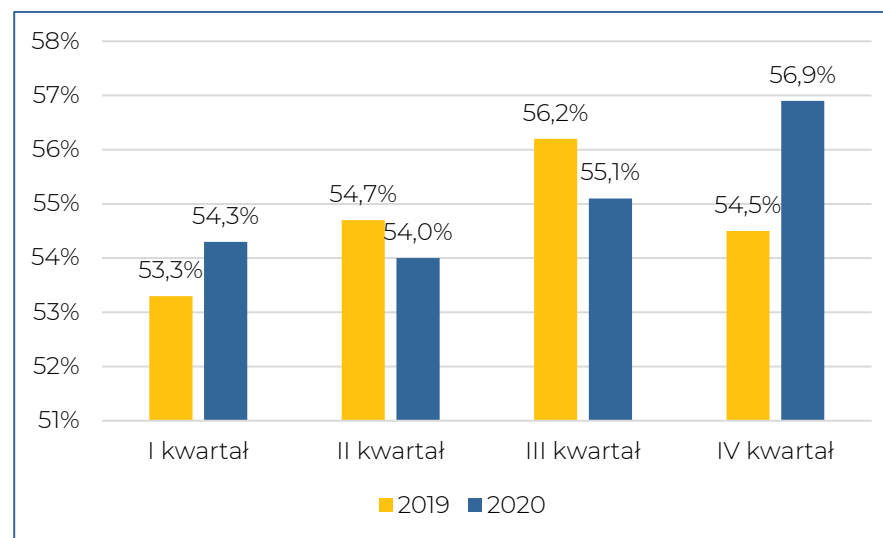
- kobiet – ich liczba zwiększyła się o 42 tys. (wzrost o 6,6% w porównaniu z IV kwartałem 2019 roku), podczas gdy liczba pracujących mężczyzn zwiększyła się o 27 tys. (wzrost o 3,4%),
- oraz mieszkańców wsi – ich liczba zwiększyła się o 39 tys. (5,3%), podczas gdy w miastach o 29 tys. (4,1%).

Trzeba jednak mieć na uwadze, że sytuacja zmieniała się w ciągu roku, co widać na przykładzie wskaźnika zatrudnienia³⁸. W pierwszym kwartale 2020 r. był on wyższy niż w analogicznym okresie 2019 r. Jednak w drugim i trzecim spadł poniżej poziomu z 2019 r. Na koniec roku wyraźnie wzrósł. W IV kwartale 2020 r. wyniósł 56,9%, czyli był wyższy niż średnio w

³⁸ Wskaźnik zatrudnienia: udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. Por. <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc->

kraju (o 2,2 p.p.), a także wyższy niż przed rokiem (o 2,4 p.p.). Co więcej, był to najlepszy wynik patrząc na sytuację w IV kwartale w przeciągu ostatnich 10 lat.

Wykres 18. Wskaźnik zatrudnienia w Małopolsce w kwartałach 2019 i 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wskaźnik zatrudnienia, analogicznie jak wskaźnik aktywności zawodowej, w IV kwartale 2020 r. najwyższy był w grupie: mężczyzn (65,3%), mieszkańców miast (57,8%), osób w wieku

[ekonomiczna-ludnosci-w-województwie-malopolskim-iv-kwartał-2020-r-6,62.html](https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-województwie-malopolskim-iv-kwartał-2020-r-6,62.html) [8.04.2021]

35-44 lata (85,8%) oraz osób z wykształceniem wyższym (79,1%).

Charakter pracy wykonywanej w Małopolsce w IV kwartale 2020 r.:

- najemna - 76,8% ogółu pracujących stanowiły osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (o 0,7 p. p. więcej niż rok wcześniej), w tym:
- 69,4% pracowników najemnych pracowało w sektorze prywatnym (w IV kwartale 2019 r. było to 71,8%, a więc udział zmalał o 2,4 p.p.),
- 30,6% (tj. 355 tys. osób) w sektorze publicznym,
- pracodawcy i pracujący na własny rachunek stanowili 20,9% (o 0,5 p. p. mniej niż rok wcześniej),
- pomagający bezpłatnie członkowie rodzin 2,3% (o 0,1 p. p. mniej niż rok wcześniej),

Czas pracy:

- osoby, które pracowały 40 godzin i więcej (w pełnym wymiarze czasu), stanowiły 76,3% ogółu pracujących (o 3,9 p.p. więcej niż przed rokiem),
- 330 tys. (23,7%) pracowało w niepełnym wymiarze czasu,
- wśród pracowników pełnoetatowych przeważali mężczyźni (stanowili 58,5%), natomiast w mniejszym

wymiarze czasu częściej pracowały kobiety (stanowiły 51,8% tej grupy).

Wykonywany zawód:

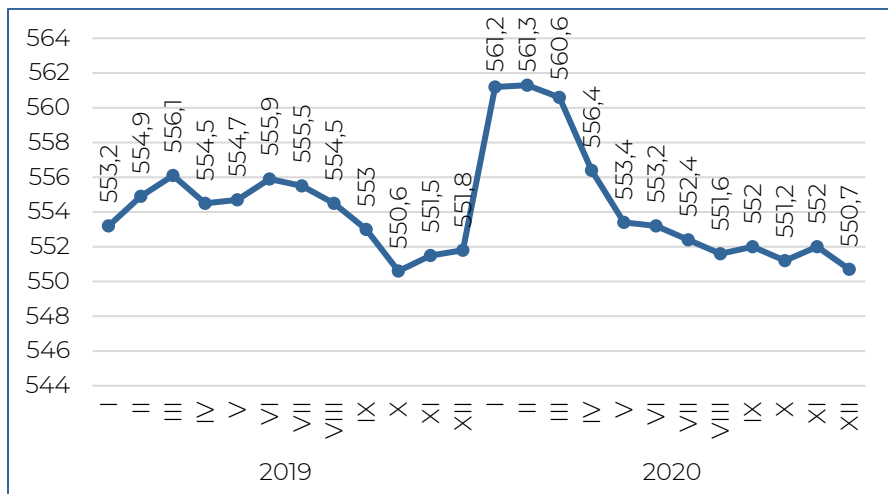
- najwięcej pracujących zaliczało się do **grupy specjalistów** (335 tys. osób – o 0,9% mniej niż rok wcześniej),

w następnej kolejności robotników przemysłowych i rzemieślników (226 tys. osób – o 13 % więcej niż w IV kwartale 2019), techników oraz innego średniego personelu (również 226 tys. osób).

Niekorzystnie zmieniała się sytuacja w sektorze przedsiębiorstw³⁹. Od lutego 2020 r. zdecydowanie przeważała tendencja spadkowa. W grudniu w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce pracowało 550,7 tys., co oznacza, że między lutym, a grudniem liczba pracujących zmniejszyła się o 10,6 tys. (2%).

³⁹ Dane dotyczą przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników.

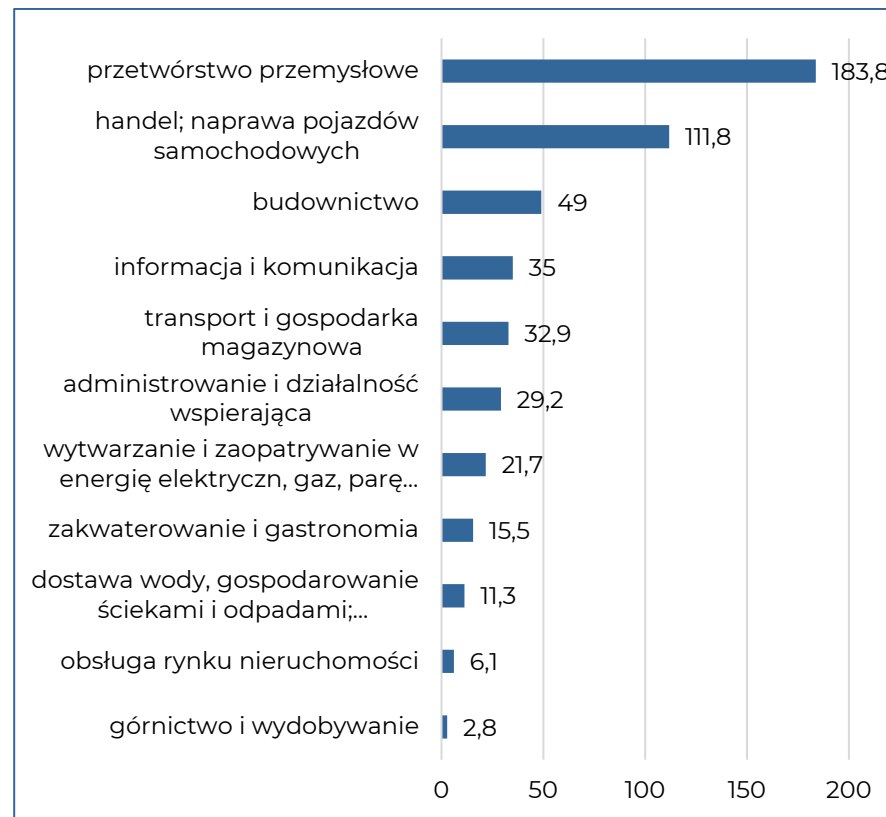
Wykres 19. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce od stycznia 2019 do grudnia 2020 r. (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Z punktu widzenia branż, stosunkowo największy spadek między grudniem 2019 a grudniem 2020 r. odnotowano w zakwaterowaniu i gastronomii (liczba pracujących w przedsiębiorstwach zmniejszyła się o 3,7%), administrowaniu i działalności wspierającej (3,3%) oraz handlu i naprawie pojazdów samochodowych (3,0%). Natomiast wzrost liczby pracujących miał miejsce głównie w przedsiębiorstwach z branży informacja i komunikacja (o 6,7% r/r) oraz dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (3,7%).

Wykres 20. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w grudniu 2020 r., w podziale na branże (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Zwolnienia grupowe

W 2020 r. zgłoszono plany zwolnień obejmujące 5 765 osób (podczas gdy w 2019 r. były to 8 062 osoby), a łączna liczba osób objętych zwolnieniami w ciągu roku wyniosła 5 988 (w 2019 r. 7 840 osób)⁴⁰.

Jak widać w 2020 r., zwolnienia i plany zwolnień objęły mniejszą liczbę pracowników niż w 2019. Po pierwsze, może to być efektem wsparcia udzielonego pracodawcom w ramach tarcz antykryzysowych, które niejednokrotnie zakładało konieczność utrzymania zatrudnienia (więcej informacji na temat działań ostonowych znajduje się w rozdziale Tarcze antykryzysowe). Pomimo tego, że do powiatowych urzędów pracy docierały sygnały o problemach pracodawców, to ostatecznie nie zgłaszano oficjalnego zamiaru/dokonania zwolnień.

Po drugie, za dużą skalę zwolnień w 2019 r. odpowiadała firma TESCO POLSKA Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie, która zawęziła działalność w całym kraju, natomiast zgłoszenia zwolnień dokonała w miejscu swojej siedziby, a więc w Krakowie. W 2020 r. nie odnotowano w województwie innego, tak dużego

podmiotu, który redukowałby zatrudnienie. Jednak firm zgłaszających zwolnienia grupowe było więcej. O ile w 2019 r. średnio 2 zakłady na miesiąc zgłaszały zamiar zwolnień, o tyle w 2020 roku wpływały zgłoszenia ze średnio 4 zakładów na miesiąc.

Po trzecie, należy pamiętać, że zwolnienia grupowe i obowiązek ich zgłaszania dotyczy tylko określonej i spełniającej pewne warunki grupy pracodawców (zatrudniających co najmniej 20 pracowników itd.), dlatego statystyki w tym zakresie nie pokazują pełnych informacji dotyczących zwolnień.

W 2020 r. najwięcej pracowników zostało zwolnionych z firm związanych z sekcją G – handel hurtowy i detaliczny (4 388 zwolnionych pracowników). Zwolnień dokonywały również firmy m.in. z sekcji:

- C – przetwórstwo przemysłowe (łącznie 768 osób zwolnionych)
- N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (305 osób zwolnionych)
- H – transport i gospodarka magazynowa (113 osób zwolnionych)

⁴⁰ Większa liczba osób zwolnionych niż planowano zwolnić wynika z faktu, że znaczna część zwolnień dokonanych w 2020 roku zaplanowana była i zgłoszona do urzędów jeszcze w poprzednim roku. Na koniec grudnia 2019 roku w statystykach powiatowych urzędów pracy zostało do zrealizowania

w kolejnym roku 5 zgłoszeń dot. łącznie 2 489 osób. Zgłoszenia te – zgodnie z zapowiedziami – sukcesywnie były realizowane w 2020 roku. Dla porównania, spośród wszystkich zgłoszonych w 2020 roku zwolnień, do zrealizowania w 2021 zostało 9 z nich i mają one objąć łącznie 959 osób.

- I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (139 osób zwolnionych)

Wsparcie z funduszy europejskich dla zwalnianych pracowników⁴¹

Małopolska od 2016 roku realizuje programy outplacementowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

Projekty typu outplacement są projektami szybkiego reagowania, realizowanymi w trybie gotowości do świadczenia wsparcia. Outplacement to system łagodnych zwolnień, powiązanych z programem wsparcia dla pracowników poprzez m.in. poradnictwo zawodowe i psychologiczne, szkolenia, a przede wszystkim pomoc w znalezieniu nowej pracy. To kompleksowa, zindywidualizowana pomoc obejmująca wszystkie usługi rynku pracy dopasowana do potrzeb każdej z osób, które uczestniczą w projekcie outplacementowym.

Na wsparcie mogą liczyć pracownicy przewidziani do zwolnienia lub zagrożeni zwolnieniem z pracy, osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Wsparcie mogą uzyskać także osoby odchodzące z rolnictwa posiadające gospodarstwo rolne lub członkowie ich rodzin ubezpieczeni w KRUS.

Województwa Małopolskiego. W roku 2020 kontynuowano drugą edycję konkursu w którym wybrano 5 Operatorów

świadczących usługi w ramach programu outplacementowego. Początkowo wartość programu kompleksowego wsparcia dla zwalnianych Małopolan była wartości ponad 15 mln zł.

Od sierpnia 2020 po zwiększeniu dofinansowania przez Zarząd Województwa kwota przeznaczonych na dofinansowanie projektów w konkursie wynosi 22 610 410,21 zł.

Każdy z uczestników projektu otrzymał wsparcie doradcy zawodowego oraz pośrednika pracy. Dofinansowanie z Unii Europejskiej było przeznaczone także na szkolenia, poradnictwo psychologiczne, staże, subsydiowanie zatrudnienia uczestnika projektu u nowego pracodawcy, studia podyplomowe, a także na bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających otworzyć działalność gospodarczą.

Z uwagi na sytuację pandemii zwalniani pracownicy korzystali częściej ze wsparcia w formie online. Były to konsultacje on-line z pośrednikami pracy, a także doradcami zawodowymi. Z uwagi na obostrzenia sanitarne wybierano szkolenia on-line tam gdzie możliwa była zamiana z formy stacjonarnej.

Zadaniem operatorów jest stały monitoring rynku pracy, informowanie o możliwości wsparcia Małopolan, zapewnienie

⁴¹ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków

szybkiej reakcji na pojawiające się zwolnienia i potrzeby oraz udzielenie adekwatnego wsparcia uczestnikom projektu.

Jednym z działań podjętych w ramach przeciwdziałania pandemii było wprowadzenie dodatkowej formy wsparcia dla młodych stażem przedsiębiorców w postaci wsparcia pomostowego finansowanego ze środków UE. Na ten cel przeznaczono 182 tys. zł.

Dzięki interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego przy zaangażowaniu Zarządu Województwa Małopolskiego oraz Instytucji Pośredniczącej- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, a przede wszystkim aktywnemu działaniu Operatorów w 2020 roku 453 Małopolan zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem nabyło kompetencje lub znalazło nowe zatrudnienie.

W 2020 rok wsparcie dla zwalnianych pracowników realizowane było przez 5 operatorów w projektach których obszar obejmował całą Małopolskę:

1. Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o.-Siła kompetencji,
2. Interkadra Sp. z o. o.-Postaw na przyszłość. Postaw na siebie
3. Instytut Organizacji Przedsiębiorstw i Technik Informatycznych InBIT Sp. z o.o.-Zmiana na PLUS II

4. Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A-Dobry Czas na Adaptację do Zmian

5. Centrum Biznesu Małopolski Zachodniej Sp. z o.o.-Nowy start II

Zapotrzebowanie na pracowników

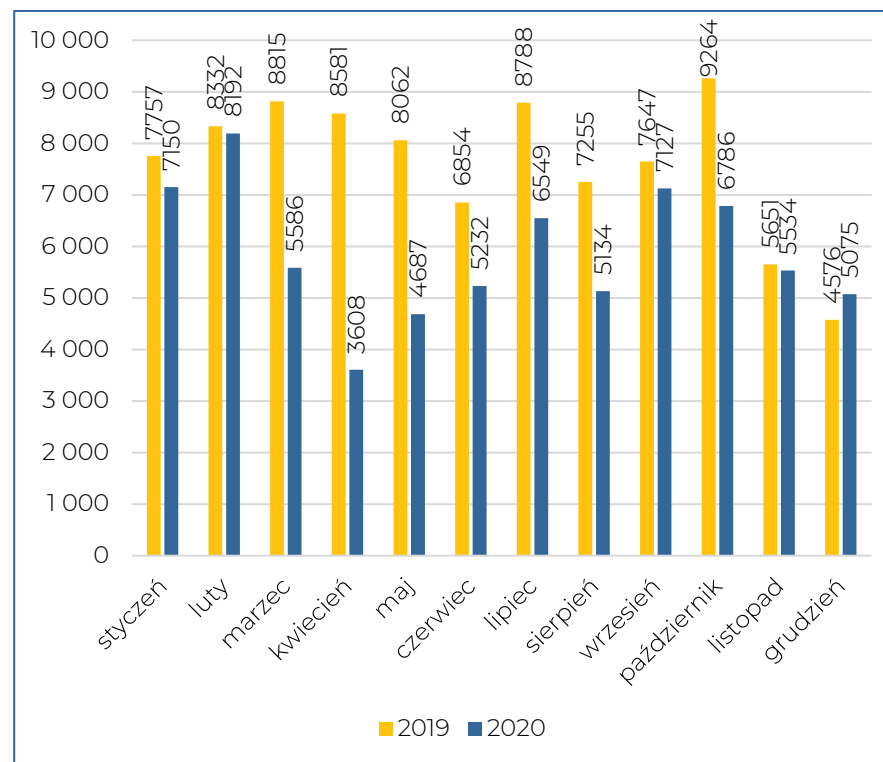
We wszystkich kwartałach 2020 r. widać było mniejsze zapotrzebowanie na pracowników niż w roku ubiegłym. Na koniec IV kwartału 2020 r. liczba wolnych miejsc pracy w Polsce, w podmiotach gospodarki narodowej zatrudniających co najmniej 1 osobę, wynosiła 84,4 tys. i była niższa w porównaniu z końcem IV kwartału 2019 r. o 32,7%. W Małopolsce również odnotowano spadek. W IV kwartale liczba wolnych miejsc pracy wyniosła 7,7 tys. i była o 43% mniejsza niż rok wcześniej⁴².

O mniejszym zapotrzebowaniu na pracowników świadczy także mniejsza liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców do powiatowych urzędów pracy oraz publikowanych w Internecie.

W 2020 r. do powiatowych urzędów pracy w Małopolsce zgłoszono 70,7 tys. wolnych miejsc pracy, czyli o 23% mniej niż w 2019 r. Zmniejszenie napływu było najbardziej odczuwalne w miesiącach od marca do maja, kiedy to odnotowano odpowiednio 37%, 58% i 42% mniej ofert pracy.

⁴² Por. *Popyt na pracę w czwartym kwartale 2020 roku, Popyt na pracę w czwartym kwartale 2019 roku*, GUS, dostęp: [Główny Urząd Statystyczny /](#)

Wykres 21. Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej w powiatowych urzędach pracy w Małopolsce w miesiącach 2019 i 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-01

[Obszary tematyczne / Rynek pracy / Popyt na pracę / Popyt na pracę w czwartym kwartale 2020 roku](#) [13.04.2021]

Ograniczenie naborów w 2020 r. było widoczne we wszystkich powiatach, za wyjątkiem chrzanowskiego, gdzie pojawiło się o 3,2% więcej ofert niż w 2019 r. W pozostałych powiatach urzędy pracy odnotowały mniejszą liczbę wolnych stanowisk pracy, z czego do powiatu nowotarskiego wpłynęło aż 45% mniej ofert, do powiatu olkuskiego o 37% mniej, a do gorlickiego o 34% mniej.

Biorąc pod uwagę oferty pracy publikowane w Internecie, w IV kwartale 2020 r. było ich o 19,3% mniej niż w IV kwartale 2019.

Spośród wszystkich 198,4 tys. ogłoszeń o pracę, zamieszczonych w Internecie w 2020 r. w województwie, zdecydowanie najwięcej kierowanych było do specjalistów (ponad 73 tys. ogłoszeń). Poza tym pracodawcy licznie poszukiwali także pracowników usług i sprzedawców (około 26 tys.), techników i innego średniego personelu (około 22 tys.) oraz pracowników biurowych (również około 22 tys.).

⁴³ Obliczenia własne na podstawie danych z europejskiego monitoringu ofert pracy. Dostęp: [Skills in online job advertisements | Skills Panorama \(europa.eu\)](#) oraz [Regions and occupations | Cedefop \(europa.eu\)](#) [13.04.2021]

⁴⁴ Fullstack (Developer) - ekspert w dziedzinie oprogramowania, który jest równie biegły w programowaniu front-endowym (po stronie klienta) i back-endowym (po stronie serwera) oraz posiada podstawowe umiejętności administracyjne. Por. <https://sdacademy.pl/blog/frontend-co-to-jest/> [16.04.2021]

⁴⁵ Tester to osoba odpowiedzialna za kontrolę jakości. Testowanie może odbywać się w sposób ręczny (manualny) poprzez użytkowanie aplikacji lub

Największe zapotrzebowanie (23% ogółu internetowych ofert pracy w Małopolsce) zgłaszali pracodawcy z branży informacja i komunikacja. Poza tym sporo ofert pojawiło się w branży handlowej (16%) oraz w usługach administrowania (15%)⁴³.

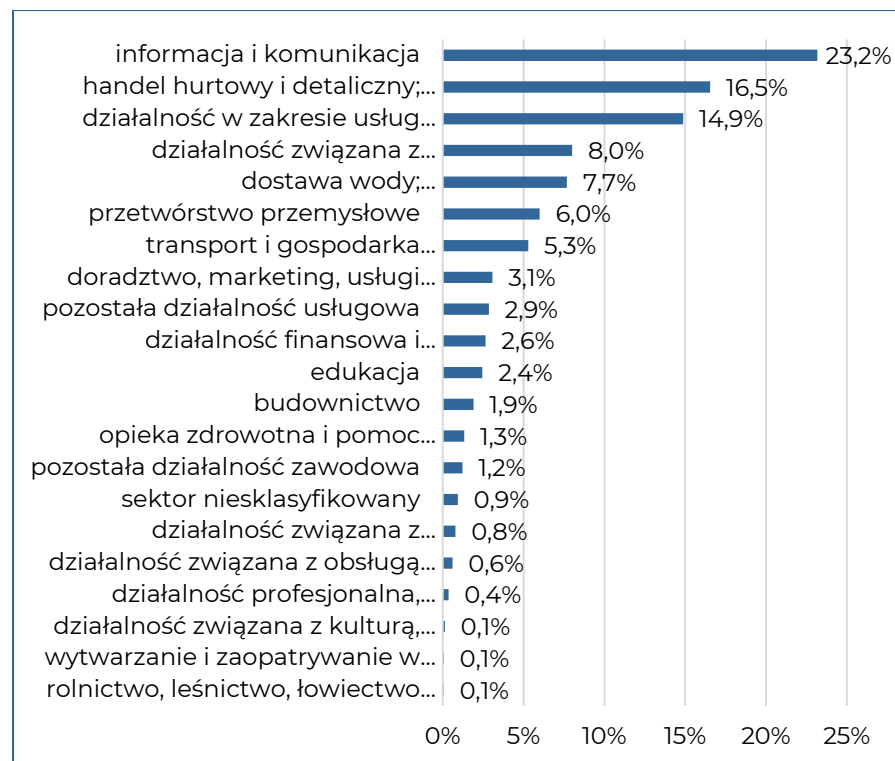
Przy czym, jak zauważają autorzy raportu Rynek Pracy IT w Polsce w 2020 roku, wyraźnie zmniejszyła się liczba rekrutacji na niższe stanowiska tzw. juniorów (w roku 2019 stanowiły one 12% wszystkich publikowanych ofert, a w 2020 - jedynie 5%) na rzecz wyższych stanowisk (seniorów - 49%) i średnich (mid - 46%). Pokazuje to, że w czasie pandemii firmy z branży IT poszukiwały przede wszystkim wysoko wykwalifikowanych pracowników z doświadczeniem zawodowym. W konsekwencji wzrosły wynagrodzenia IT, ale i wymagania pracodawców. Tak było w przypadku tzw. Fullstacków⁴⁴ (wzrost średniej liczby wymagań w ogłoszeniu z 8 na 9), Testerów⁴⁵ (z 6 na 7) i Frontendowców⁴⁶ (z 5,5 na 6,2)⁴⁷.

w sposób automatyczny, poprzez wykorzystywanie odpowiednich narzędzi do testów.

⁴⁶ Głównie zadanie front-end developera to projektowanie wygodnych dla finalnego użytkownika interfejsów strony WWW i opieka nad jej odpowiednim wyświetlaniem na różnych urządzeniach, szczególnie mobilnych. Por. <https://sdacademy.pl/blog/frontend-co-to-jest/> [16.04.2021]

⁴⁷ Por. Rynek pracy IT w 2020 roku. Wynagrodzenia, specjalizacje i wymagania w ofertach pracy, dostęp: <https://nofluffjobs.com/insights/raport-rynek-pracy-it-wynagrodzenia-specjalizacje-i-wymagania-w-ofertach-pracy/> [14.04.2021]

Wykres 22. Internetowe ogłoszenia o pracę w Małopolsce w 2020 r. w podziale na branże

Źródło: opracowanie własne na podstawie Skills-OVATE, Cedefop

Jak wskazują eksperci, w czasie pandemii COVID 19 nie tylko pracodawcy, ale i kandydaci, zaczęli z większą ostrożnością podchodzić do tematu rekrutacji. U kandydatów można było zauważyć większy opór przed nawiązywaniem współpracy B2B (ang. *business to business*, czyli na zasadzie współpracy dwóch podmiotów gospodarczych). Umowa o pracę zawsze cieszyła się większą popularnością, natomiast w okresie pandemii zyskała na wartości jeszcze bardziej. Dla kandydatów zatrudnienie na umowę o pracę daje większe poczucie bezpieczeństwa i stabilności zatrudnienia. Co bardzo istotne, kandydaci znacznie ostrożniej podchodzili do zmiany pracy. Proces decyzji po ich stronie uległ wydłużeniu⁴⁸.

Rekrutacja online

Kilka miesięcy pandemicznej rzeczywistości sprawiło, że obszar rekrutacji zdalnych stał się dla wszystkich dosyć normalny. Mało tego, wielu klientów doceniło zalety rekrutacji online. Przede wszystkim z powodu ogromnej oszczędności czasu. Odpada konieczność przemieszczania się, jesteśmy w stanie lepiej przygotować grafiki rozmów rekrutacyjnych, dostosowując się do możliwości czasowych kandydatów. Oznacza to, że zdecydowanie szybciej i sprawniej przeprowadzamy procesy rekrutacyjne, a

⁴⁸ Opracowanie własne na podstawie wypowiedzi Anny Pajęckiej, Koordynatora Działu Rekrutacji w PassionHR

kandydaci zgłaszają się do pracy po krótkim czasie od momentu zgłoszenia zapotrzebowania.

Minusem rozwiązania, jakim jest rekrutacja online, jest na pewno fakt, że nie jesteśmy w stanie sprawdzić, na przykład zachowania kandydata w różnych sytuacjach. Nie zawsze widać, jak reaguje na pytania, co mu sprawia trudność, czy bardzo się stresuje. Nie jest możliwe również użycie wszystkich narzędzi rekrutacyjnych, służących do badania kompetencji kandydatów.

Po efektach rekrutacji prowadzonych w ubiegłym roku, stoję jednak na stanowisku, że rekrutacje online mogą być tak samo skuteczne, jak te przeprowadzone w tradycyjnej formie, a nawet bardziej efektywne. Wszystko zależy od przygotowania i kompetencji rekruterów⁴⁹.

⁴⁹ Źródło: Anna Pajęcka, Koordynator Działu Rekrutacji w PassionHR

Praca nierejestrowana – szara strefa

Pogorszenie sytuacji gospodarczej w wyniku pandemii COVID-19 wzmocniło zjawisko szarej strefy w Polsce. Według szacunków Instytutu Prognoz i Analiz Gospodarczych (IPAG) ⁵⁰ w 2020 r. wartość szarej strefy wyniosła 280 mld zł, tj. o 10 mld więcej niż rok wcześniej. W relacji do PKB Polski szara strefa stanowiła 12,1% , czyli o 0,3 pp. więcej niż w 2019 r. ⁵¹

Głównymi czynnikami, które przyczyniły się do wzrostu szarej strefy w 2020 r. i odwrócenia obserwowanego w ostatnich latach trendu, były ⁵²:

- ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej wprowadzone w związku z pandemią COVID-19,
- omijanie zakazów administracyjnych,
- mniejsza mobilność społeczna, skutkująca ogólnie mniejszym popytem,
- ogólnie słabsza koniunktura gospodarcza; oznaczająca niższe zyski przedsiębiorstw i konieczność szukania oszczędności,

- inflacja, oznaczająca również presję na wzrost wynagrodzeń w szarej strefie,
- wzrost płacy minimalnej, wpędzający najmniejsze firmy w szarą strefę.

Niezmiennie największa część szarej strefy przypadła na sektor handlowy oraz na działalności związane z zakwaterowaniem i gastronomią, a także sektor budownictwa.

Zgodnie z przewidywaniami IPAG w 2021 r. szara strefa jeszcze się powiększy.

Z badania przeprowadzonego w Małopolsce w IV kwartale 2020 r. wynika, że w przeciągu 12 ostatnich miesięcy bez umowy, czyli **w szarej strefie pracowało 7,2% mieszkańców województwa**. Stosunkowo częściej pracę bez umowy wykonywali:

- mężczyźni (7,4%, o 0,3 p.p. więcej niż wśród kobiet),
- mieszkańcy wsi (8%, o 1,4 p.p. więcej niż wśród mieszkańców miast),
- osoby w wieku 25 – 44 lata (7,5%, o 0,2 p.p. więcej niż w grupie 45-59, o 0,5 p.p. niż w grupie 60 lat i więcej oraz o 0,7 p.p. więcej niż w grupie wiekowej 18 – 24 lata),

⁵⁰ Bazujących na metodologii GUS

⁵¹ Por. Szara strefa 2021, Instytut Prognoz i Analiz Gospodarczych, dostęp: http://www.ipag.org.pl/Content/Uploaded/files/IPAG_Szara_Strefa_2021_fina.pdf [14.04.2021]

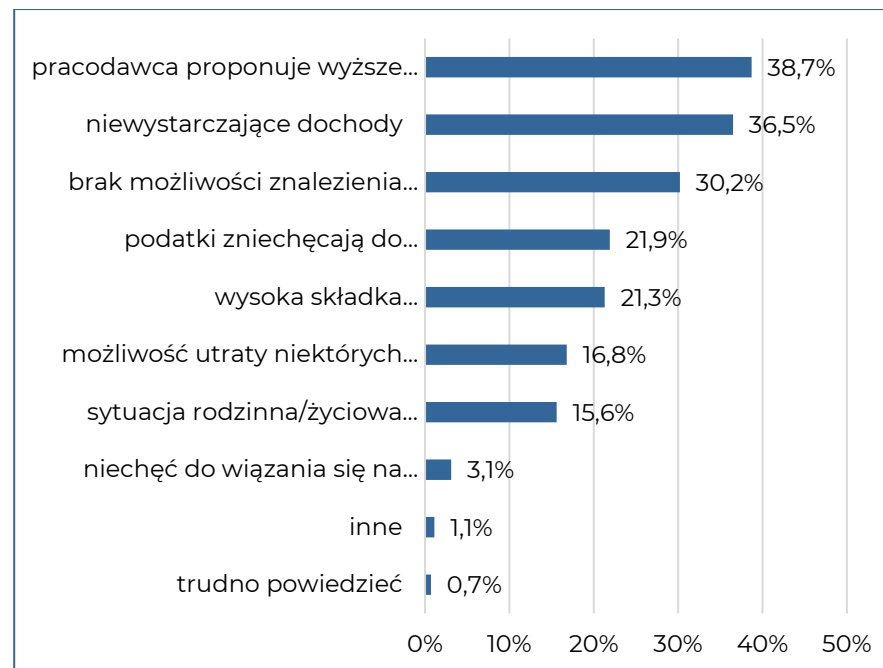
⁵² Por. IPAG pokazał szacowany rozmiar szarej strefy w Polsce w 2021 roku, dostęp: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/IPAG-pokazal-szacowany-rozmiar-szarej-strefy-w-Polsce-w-2021-roku-8079626.html> [14.04.2021]

- mieszkańcy z podregionu nowosądeckiego (9,8%, o 5,2 p.p. więcej niż w Krakowie, gdzie odsetek był najmniejszy).

Praca w szarej strefie stanowiła dla Małopolan głównie krótkotrwałe i dodatkowe zajęcie – dla 69,1% respondentów pracujących bez umowy, ostatnio wykonywana praca była dodatkowym źródłem dochodu, a dla 78,4% osób nie trwała dłużej niż rok (48,4% wykonywało pracę nierejestrowaną do 2 miesięcy, a 30% od 3 do 12 miesięcy).

Zdaniem Małopolan (tych, którzy pracują w szarej strefie, jak i tych którzy nie mają takiego doświadczenia w ostatnich 12 miesiącach) główne przyczyny podejmowania pracy bez umowy to: wyższe wynagrodzenie bez rejestrowania umowy (39%), niewystarczające dochody (37%) oraz brak innej pracy (30%). Poza tym Małopolanie licznie wskazują także na wysokie podatki (21,9%) oraz składki ubezpieczeniowe (21,3%)⁵³.

Wykres 23. Przyczyny podejmowania pracy nierejestrowanej przez mieszkańców Małopolski

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Badanie opinii mieszkańców Małopolski. Edycja 11*.

⁵³ Por. *Badanie opinii mieszkańców Małopolski. Edycja 11.*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, 2021, dostęp:

https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2021/02/BOM_11_press-1.pdf [14.04.2021]

Zjawisko szarej strefy w dużej mierze dotyczy także cudzoziemców. IPAG szacuje, że w 2020 r. bez umowy mogło pracować w Polsce ponad 750 tys. obcokrajowców, czyli 70% ogółu pracujących imigrantów. W stosunku do 2019 r. liczba cudzoziemców w szarej strefie zmniejszyła się o 7,4%, a liczba pracujących legalnie, czyli ubezpieczonych w ZUS, wzrosła o 3,1%. Można więc mówić o ograniczeniu zjawiska szarej strefy wśród obcokrajowców w 2020 r., jednak wynika ono w większym stopniu z mniejszego napływu imigrantów, niż legalizacji ich pracy.

Tabela 2. Szacunek liczby obcokrajowców zatrudnionych w szarej strefie w latach 2018-2020 (tys. osób)

	2018	2019	2020
Liczba ubezpieczonych w ZUS	284,6	313,7	323,4
Obcokrajowcy pracujący w szarej strefie	652,1	811,9	751,8
Ogółem pracujący obcokrajowcy	936,7	1125,6	1075,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie szacunków IPAG na podstawie danych MRPIPS, ZUS

Sprawozdanie Okręgowego Inspektoratu w Krakowie za rok 2020 pokazuje, że tak, jak w latach ubiegłych, najwięcej przypadków nielegalnego wykonywania pracy przez cudzoziemców w Małopolsce miało miejsce w małych i średnich podmiotach, działających w branży budowlanej, hotelarskiej i gastronomicznej oraz w handlu i zakładach przemysłowych. Cudzoziemcy, bez legalnego zatrudnienia, najczęściej pracowali na stanowiskach robotniczych⁵⁴.

⁵⁴ Por. Sprawozdanie Okręgowego Inspektora Pracy w Krakowie z działalności Okręgowego Inspektoratu Pracy w Krakowie w 2020 r., dostęp:

https://krakow.pip.gov.pl/pl/f/v/231976/Sprawozdanie_OIP_2020.pdf
[14.04.2021]

Imigranci

Zamknięcie granic państw i ograniczenie możliwości przemieszczania, mające na celu spowolnienie rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2, tylko w pierwszych miesiącach pandemii zmniejszyło napływ cudzoziemców do Polski i Małopolski. W drugim półroczu 2020 r. sytuacja się unormowała, co pokazuje, że zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców jest nadal duże.

Analizując dane za 2020 r. trzeba pamiętać, że w związku z pandemią, wprowadzono przepisy wydłużające prawo legalnej pracy w Polsce⁵⁵. Z dużym prawdopodobieństwem należy więc przyjąć, że dane dot. napływu są zaniżone względem poprzednich lat.

W 2020 r. w Małopolsce do ewidencji powiatowych urzędów pracy wpisano 76,6 tys. oświadczeń o zamiarze zatrudnienia cudzoziemca, o 24% mniej niż w 2019 r. Tym samym utrzymał

się obserwowany od 2018 r. trend spadkowy jeśli chodzi o krótkoterminowe przyjazdy zarobkowe.

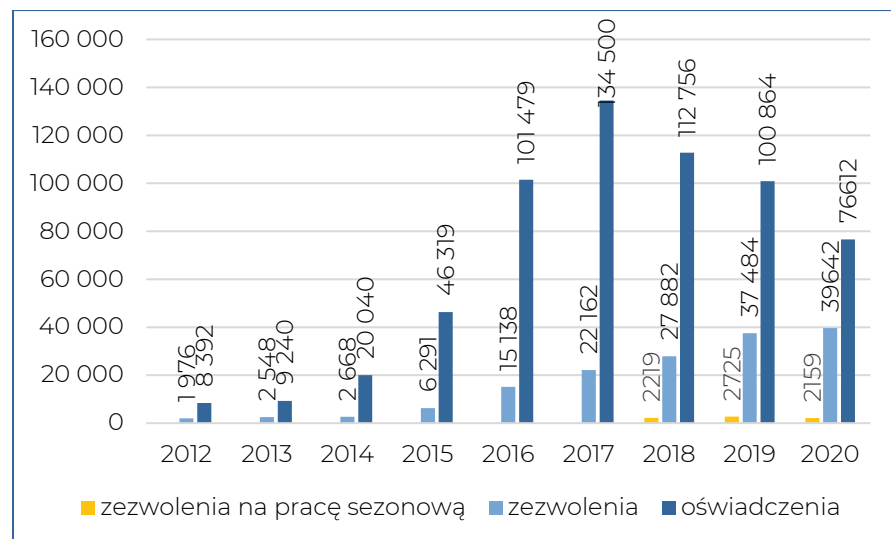
Podobną skalę spadku odnotowano w przypadku zezwoleń na pracę sezonową. W 2020 r. wydano ich 2,2 tys., tj. o 21% mniej niż w ubiegłym roku.

Jednocześnie w Małopolsce wydano 39,6 tys. zezwoleń na pracę, o 6% więcej niż rok wcześniej, co pokazuje, że grupa cudzoziemców zainteresowanych dłuższym pobytem i pracą na terenie Polski cały czas się powiększa.

⁵⁵ W okresie pandemii COVID-19 Polska wprowadziła: 1) Przedłużenie z mocy prawa legalnego pobytu cudzoziemców do 30 dnia po odwołaniu stanu zagrożenia lub stanu epidemii, 2) Przedłużenie z mocy prawa możliwości legalnego zatrudnienia cudzoziemca do 30 dnia po odwołaniu stanu zagrożenia lub stanu epidemii, 3) Brak konieczności uzyskania zezwolenia na pracę sezonową w czasie stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii i 30 dni po ich odwołaniu dla niektórych grup cudzoziemców, 4) Brak

konieczności zmiany zezwolenia na pracę, zezwolenia na pobyt czasowy związanego z pracą czy oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy, gdy warunki pracy cudzoziemca uległy zmianie, zgodnie z określonymi przepisami ustawy z dnia 2 marca o szczególnych rozwiązaniach. Por. *Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce*. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii

Wykres 24. Oświadczenia i zezwolenia na pracę w Małopolsce w latach 2012-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu analityczno-raportowego CeSAR [data pobrania danych: 14.04.2020 r.]

Wśród imigrantów uzyskujących w Małopolsce prawo do legalnej pracy, nadal zdecydowanie przeważają obywatele Ukrainy, chociaż ich udział w ogóle obcokrajowców nieznacznie spadł w 2020 r. W przypadku oświadczeń wyniósł 89,8% (o 1 p.p. mniej niż przed rokiem). W przypadku zezwoleń 79,5% (o 0,7 p.p. mniej niż w 2019 r.). Wyraźnie zwiększył się natomiast udział imigrantów z Białorusi, co może mieć związek z niepewną sytuacją polityczną w tym kraju. W 2020 r. oświadczenia dla

Białorusinów stanowiły 2,8% ogółu (o 0,6 p.p. więcej niż rok wcześniej), a zezwolenia 2,9% (o 0,9 p.p. więcej).

Tabela 1. Zezwolenia na pracę wg obywatelstwa wydane w Małopolsce w 2020 r. oraz zmiana względem 2019 r.

	Liczba zezwoleń w 2020 r.	udział w ogóle zezwoleń wydanych w 2020 r.	Zmiana liczby względem 2019 r.
ogółem	39642	100,0%	5,8%
Ukraina	31531	79,5%	4,9%
Białoruś	1136	2,9%	53,5%
Mołdawia	1093	2,8%	1,9%
Indie	905	2,3%	21,2%
Gruzja	825	2,1%	14,7%
Filipiny	525	1,3%	-7,7%
Rosja	365	0,9%	9,6%
Bangladesz	346	0,9%	-2,3%
Nepal	333	0,8%	-17,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu analityczno-raportowego CeSAR [data pobrania danych: 14.04.2020 r.]

Jak pokazują wydane w Małopolsce zezwolenia, wyraźnie przybyło w 2020 r. także imigrantów z Gruzji oraz Indii, ubyło natomiast z Filipin i Nepalu.

Patrząc na branże, które zatrudniały cudzoziemców w 2020 r., widać wpływ pandemii COVID-19. Spadek zapotrzebowania na pracę obcokrajowców (zarówno długoterminową, jak i krótkoterminową) odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (liczba zezwoleń zmniejszyła się o 16%, a liczba oświadczeń o 25%) oraz w gastronomii i zakwaterowaniu (liczba zezwoleń zmniejszyła się o 8%, a liczba oświadczeń o 45%). Natomiast wzrost zanotowano w transporcie i gospodarce magazynowej (liczba zezwoleń zwiększyła się o 52%, a liczba oświadczeń o 5%). Poza tym, po znacząco wzmożonej liczbie rejestrowanych oświadczeń, widać zwiększenie zapotrzebowania na pracowników z zagranicy w branżach:

- pozostała działalność usługowa (liczba oświadczeń wzrosła o 32% r/r),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (liczba oświadczeń wzrosła o 214% r/r),
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (liczba oświadczeń wzrosła o 10% r/r).

W branży budowlanej, która razem z przetwórstwem przemysłowym odpowiada za ponad połowę zapotrzebowania na pracowników z zagranicy, zdecydowanie wzrosła liczba

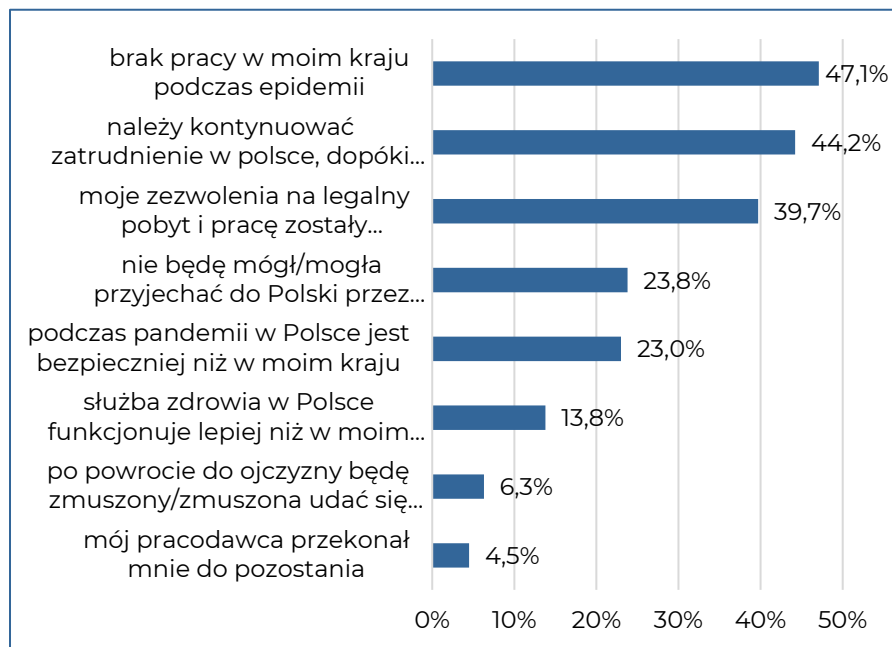
wydawanych zezwoleń (o 13,8%), zmalała natomiast liczba rejestrowanych oświadczeń (o 28%).

Mniejszą stabilność zatrudnienia potwierdzają badania imigrantów przeprowadzone w czasie pandemii. Z deklaracji respondentów wynika, że 4 na 10 obcokrajowców pracujących w Polsce po wybuchu pandemii musiało zmienić zakład pracy, a 3 na 10 ankietowanych – przeprowadzić się do innej miejscowości w Polsce. Ponadto 1/3 uczestników badania zmieniła branżę.

Generalnie imigranci nie żałują decyzji o pozostaniu w Polsce (92,1%). 6,3% przyznaje, że nie wie, jak oceniać swoją decyzję, a negatywnie ocenia ją tylko 1,6% respondentów. Za pozostaniem w Polsce przemawiał przede wszystkim brak pracy w swoich państwach – tak odpowiedziało 47,1% respondentów. Niewiele mniej, bo 44,2% przyznało, że chce kontynuować pracę w Polsce, dopóki tylko jest taka możliwość. Z kolei 39,7% ankietowanych zdecydowało się na pracę w Polsce, ponieważ ich zezwolenia na legalny pobyt i pracę zostały automatycznie przedłużone⁵⁶.

⁵⁶ Por. *Pracownik zagraniczny w dobie pandemii*, dostęp: [raport-EWL-Pracownik-w-dobie-pandemii-V2-01-10-20-SALES-FINAL-1.pdf](#) [14.04.2021]

Wykres 25. Powody pozostania w Polsce w czasie pandemii COVID-19 wskazywane przez cudzoziemców

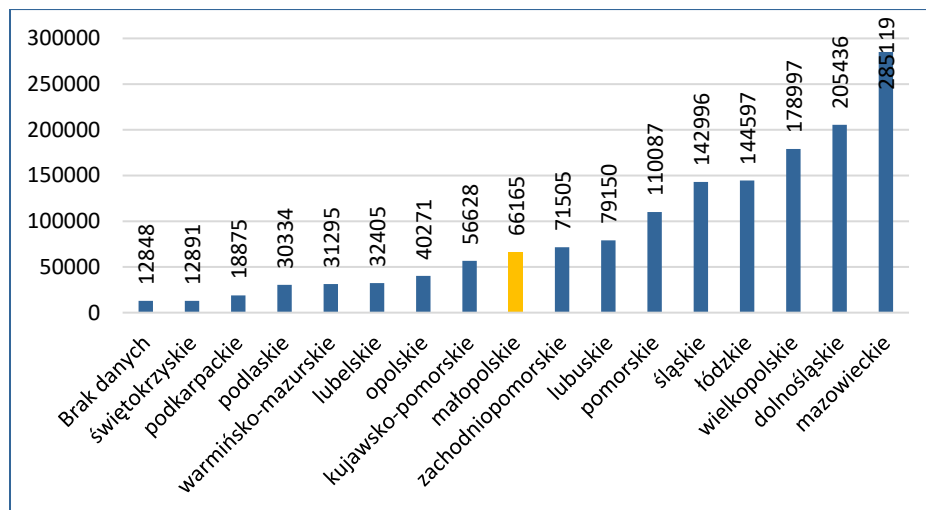
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Pracownik zagraniczny w dobie pandemii*

Atrakcyjność Małopolski dla imigrantów⁵⁷

Mimo pandemii, Małopolska jest nadal atrakcyjnym i obleganym kierunkiem wyjazdów, szczególnie przez naszych wschodnich sąsiadów – Ukraińców. Powracają oni do naszego województwa, przez wzgląd na posiadanie tutaj członków swojej rodziny, kontynuację studiów, posiadanie pracy, chęć jej kontynuacji lub po prostu ze względu na to, że zaaklimatyzowali się, przez co zdecydowali, że chcieliby się osiedlić tutaj na dłużej lub na stałe. Decydując się na osiedlenie często sprowadzają swoją rodzinę, co przekłada się na zwielokrotnienie ilości osób chcących zalegalizować swój pobyt poprzez złożenie wniosku. Wiele osób będących w Polsce nie żałuje, że w czasie pandemii postanowiło pozostać w Krakowie. Nie odnotowaliśmy tendencji co do tego, by cudzoziemcy z uwagi na pandemię mieli przebywać w Polsce (w tym w Małopolsce) krócej.

⁵⁷ Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki

Wykres 26. Liczba oświadczeń wpisanych do ewidencji w 2020 r. wg miejsca wykonywania pracy.

Źródło: Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii. Departament Rynku Pracy

Z powyższej tabeli wynika, że cudzoziemcy, którzy uzyskali wpis oświadczenia do ewidencji najczęściej wykonywali swoją pracę w województwie mazowieckim (19%), dolnośląskim (14%) oraz wielkopolskim (12%), w województwie małopolskim na podstawie oświadczeń pracowało 5% cudzoziemców w skali kraju. Najrzadziej oświadczenia wpisywane były w świętokrzyskim oraz podkarpackim po 1%.

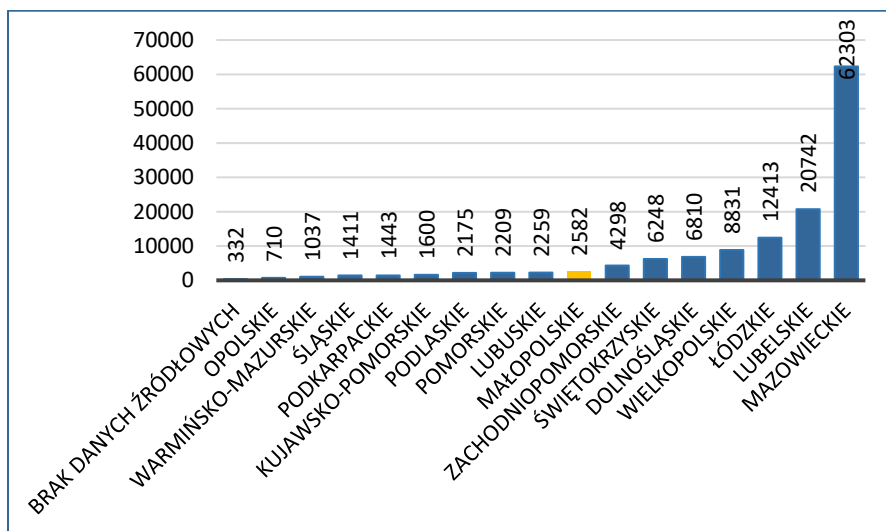
Wśród cudzoziemców, którzy uzyskali wpis oświadczenia do ewidencji w 2020 roku przeważali mężczyźni – 62% a

według wieku, osoby w przedziale od 25 do 44 lat – 55%. Wśród mężczyzn dominującą grupą były osoby w wieku od 25 do 34 lat (spadek z 34% na 33% w stosunku do 2019 roku) a wśród kobiet przeważały osoby w wieku 35-44 lat (spadek z 27% na 26% w stosunku do 2019 roku).

Zezwolenia na pracę sezonową (tzw. zezwolenie typu S) zostało wprowadzone w 2018 r. w związku z implementacją prawa UE. W podklasach PKD uznanych jako sezonowe (część rolnictwa oraz gastronomii i hotelarstwa) można się obecnie starać tylko o zezwolenie na pracę sezonową. Aby uzyskać zezwolenie na pracę sezonową pracodawca składa wnioski o wydanie zezwolenia na pracę sezonową w powiatowym urzędzie pracy właściwym ze względu na swoją siedzibę lub miejsce zamieszkania. Jeżeli zezwolenie na pracę sezonową dotyczy obywatela innego kraju niż: Armenia, Gruzja, Mołdawia, Białoruś, Rosja, Ukraina, należy dołączyć informację o teście rynku pracy tj. o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy w oparciu o rejestry bezrobotnych i poszukujących pracy lub o negatywnym wyniku rekrutacji organizowanej dla pracodawcy. W celu uzyskania zezwolenia na pracę sezonową można skorzystać z dwóch możliwości, można starać się o zezwolenie podczas pobytu cudzoziemca na terytorium RP lub poza jego granicami. W pierwszym przypadku („ścieżka krajowa”) starosta weryfikuje wniosek (złożony przez pracodawcę) i wydaje zgodę albo odmawia jej wydania. Decyzja wydawana jest w ciągu 7 dni (lub 30 jeśli wymagana są dodatkowe wyjaśnienia) roboczych. W przypadku, gdy cudzoziemiec będzie się starał o wjazd na

terytorium RP („ścieżka zagraniczna”), starosta weryfikuje wniosek (złożony przez pracodawcę) i wpisuje go do ewidencji wniosków w sp. pracy sezonowej bądź odmawia zgody na pracę sezonową.

Wykres 27. Zezwolenia na pracę sezonową wydane w 2020 roku wg miejsca wykonywania pracy

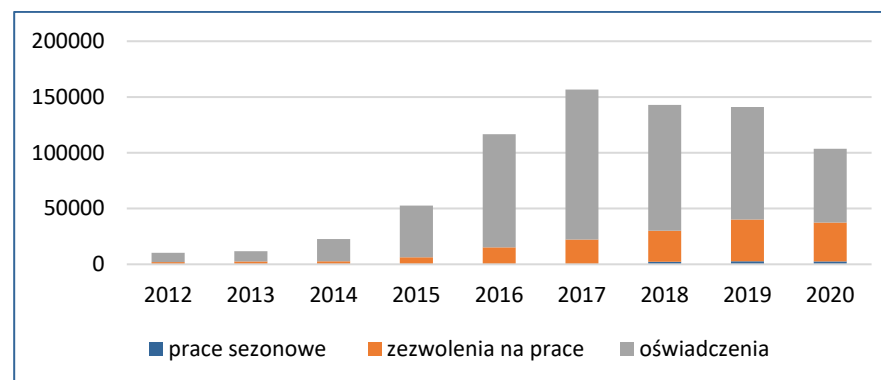

Źródło: Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii. Departament Rynku Pracy

Cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pracę sezonową najczęściej wykonywali swoją pracę w województwie mazowieckim 45%, lubelskim 15%. W województwie małopolskim prace sezonowe wykonywało ok. 2% cudzoziemców zatrudnionych w takiej formie w skali

ogólnopolskiej. Najbardziej w opolskim, warmińsko-mazurskim, śląskim, podkarpackim, kujawsko-pomorskim po 1%.

Wykres 28. Ilość cudzoziemców na małopolskim rynku pracy. Skumulowana ilość oświadczeń i zezwoleń w Małopolsce w latach 2012-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych własne na podstawie danych z systemu analityczno-raportowego CeSAR oraz Informacja o zatrudnieniu cudzoziemców w Polsce. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii. Departament Rynku Pracy

Wykres pokazuje wyraźną tendencję wzrostową w ilości pracujących cudzoziemców w Województwie Małopolskim ilość ta porównując rok 2012 z 2017 zwiększyła się 15-krotnie. W latach 2018 i 2019 ilość ustabilizowała się na poziomie ok. 140 tysięcy. Innym interesującym zjawiskiem jest rosnąca ilość wydanych zezwoleń na pracę, co wynika ze zwiększonego zainteresowania tą formą zatrudnienia ze strony cudzoziemców, którzy jak można z tego wnioskować chcą bardziej trwale

związać się z naszym rynkiem pracy. Rok 2020 przyniósł zmniejszenie ilości wydawanych zezwoleń i oświadczeń, lecz spadek ten może w dużej mierze być pozorny i wynikać ze zmiany przepisów związanych z pandemią Covid-19, które przedłużyły z mocy prawa możliwości legalnego zatrudnienia cudzoziemca do 30 dnia po odwołaniu stanu zagrożenia lub stanu epidemii,

Działania wspierające cudzoziemców w Małopolsce⁵⁸

- Nowa strona www.infoopt.pl, która rozpoczęła swoją działalność 2 lutego 2021 roku, ma za zadanie informować cudzoziemców i pracodawców o procedurach dotyczących legalizacji pobytu i pracy oraz przekazywać informacje na temat bieżących działań Wydziału Spraw Cudzoziemców Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.
- Wydarzenia i szkolenia – z uwagi na czas pandemii wiele z nich w 2020 r. odbyło się online. Były to między innymi: spotkania z pracodawcami, szkolenia dla instytucji i

organizacji pozarządowych pracujących z cudzoziemcami oraz wspólne szkolenia z uczelniami.

- Infolinia i informacja info.opt, które mają na celu informowanie o zmianach w przepisach i organizacji pracy Wydziału Spraw Cudzoziemców, a także wyjaśnianie zapytań i wątpliwości w zakresie pobytu cudzoziemców.
- Projekt E-konsultant (docelowo tylko na czas pandemii) – umożliwiający kontakt z konsultantami za pośrednictwem Skype.

Imigranci powrotni⁵⁹

Pandemia COVID-19 oraz zmiana warunków pobytu w Wielkiej Brytanii, wynikająca z opuszczenia przez ten kraj Unii Europejskiej, nie spowodowały w 2020 r. większej fali powrotów z emigracji do Małopolski.

⁵⁸ Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez Małopolski Urząd Wojewódzki

⁵⁹ Najważniejsze przepisy regulujące sytuację osób powracających po okresie zatrudnienia w Wielkiej Brytanii to Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej oraz Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i

Irlandii Północnej, z drugiej strony. Zgodnie z zapisami powyższych dokumentów, okresy zatrudnienia spełnione na terenie Wielkiej Brytanii w dalszym ciągu będą sumowane w celu ustalenia uprawnień do zasiłków na zasadach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Przepisy rozróżniają sytuację osób pracujących na terenie Wielkiej Brytanii przed Brexitem oraz takich, które podlegały ustawodawstwu brytyjskiemu w dniu zakończenia okresu przejściowego.

W 2020 r. wydano w Małopolsce 7609 decyzji na zasadach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, co nie odbiegało od liczby spraw załatwianych w latach poprzednich.

Podobnie jak dotychczas, najwięcej spraw prowadzono w przypadku osób po powrocie z Wielkiej Brytanii – ok. 27%, następnie z Niemiec (21%) oraz Holandii (12%).

W 2020 r. trwał okres przejściowy w Wielkiej Brytanii, w którym wciąż obowiązywały unijne rozporządzenia dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Prawdopodobnie konsekwencje Brexitu w kwestii zasiłków dla osób bezrobotnych po pracy na terenie Wielkiej Brytanii, pojawią się w późniejszych latach, kiedy to podjęcie zatrudnienia na terenie Wielkiej Brytanii będzie obłożone większą liczbą formalności niż dotychczas (np. wiza, pozwolenie na pracę).

Wsparcie dla osób powracających z zagranicy⁶⁰

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie realizuje dwa projekty finansowane z funduszy europejskich, przeznaczone dla osób powracających z zagranicy:

- „Nowy start w Małopolsce” – dla osób po 30. roku życia, w którym w 2020 roku wzięło udział 249 osób;
- „Wróc z POWERem!” - dla osób w wieku 18-29 lat, w którym w 2020 roku wzięły udział 44 osoby.

Do obu projektów najczęściej zgłaszają się osoby powracające z krajów UE (2/3 uczestników, z Wysp Brytyjskich oraz Niemiec i Austrii) oraz EFTA, które planują w Polsce zostać na stałe.

Wśród starszych uczestników (po 30 r.ż.) znaczną część stanowią osoby, które wyjechały z Polski kilkanaście (niekiedy nawet kilkadziesiąt) lat temu, przeważnie z zamiarem szybkiego powrotu z zarobionymi pieniędzmi do kraju, ale jak sami mówią „z kilku miesięcy zrobiło się kilka lat”. Wracają ze względu na:

- tęsknotę za krajem i najbliższymi, narastającą z czasem świadomość, że „za granicą zawsze będą obcy”;
- rodzice dzieci zaczynających szkołę podstawową chcą dla nich środowiska polskich rówieśników, podkreślają również wysoką jakość polskich szkół;
- złą opinię o służbie zdrowia za granicą;
- "szklany sufit" – pomimo dobrej pracy i opinii na jej temat wśród przełożonych, ścieżka awansu emigrantów jest ograniczona do niższego lub średniego poziomu zarządzania;

⁶⁰ Źródło: opracowanie własne WUP Kraków

- konieczność opieki nad starszymi i niesamodzielnymi członkami rodziny;
- potrzebę bezpieczeństwa – kilku spośród uczestników to osoby, które wróciły do Polski z krajów, w których radykalnie obniża się poziom bezpieczeństwa.

Osoby 30+ są otwarte, mają dużą świadomość siebie i swojego doświadczenia życiowego, dość realnie oceniają swoje możliwości i szanse zawodowe.

Młodszy uczestnicy (18-29 lat) to w dużej mierze osoby, które wyjechały za granicę z zamiarem stałego pobytu, ale z różnych względów nie udało im się dostać pracy i zostać na stałe. W tej grupie zdecydowanie częściej niż wśród 30+ decyzja o powrocie jest podejmowana spontanicznie, niż po długotrwałym przemyśleniu. Osoby te są mniej chętne do wiązania się w trwały sposób z pracodawcą. Względnie łatwo przychodzi im decyzja o odstąpieniu od jakiegoś działania czy też rezygnacji z udziału w danej formie aktywności społecznej lub zawodowej.

Klienci obu projektów wskazywali niekiedy, że wybuch pandemii przyspieszył ich powrót do kraju, nie wpłynął jednak na podjęcie samej decyzji o powrocie. Planowali oni bowiem już wcześniej przyjazd do Polski, jednak sam powrót był odkładany na późniejszy termin.

W projekcie „Nowy start w Małopolsce” klienci pracują z doradcą zawodowym i konsultantem, który wspiera ich w całym procesie związanym z realizacją celu zawodowego. Ponadto mogą skorzystać ze wsparcia w postaci dofinansowania do szkoleń i kursów w innych projektach realizowanych przez WUP Kraków – „Kierunek Kariera” oraz „Kierunek Kariera Zawodowa”.

Uczestnicy projektu „Wróć z POWERem!” mają możliwość odbycia rozmowy doradczej z konsultantem i doradcą zawodowym, a dodatkowo mogą skorzystać z porad prawnych, podatkowych, pomocy psychologicznej, sesji rozwojowych prowadzonych w formule Mastermind oraz usług tłumaczeniowych. Z tej grupy największą popularnością cieszą się porady podatkowe, sesje Mastermind, pomoc psychologiczna i tłumaczenia.

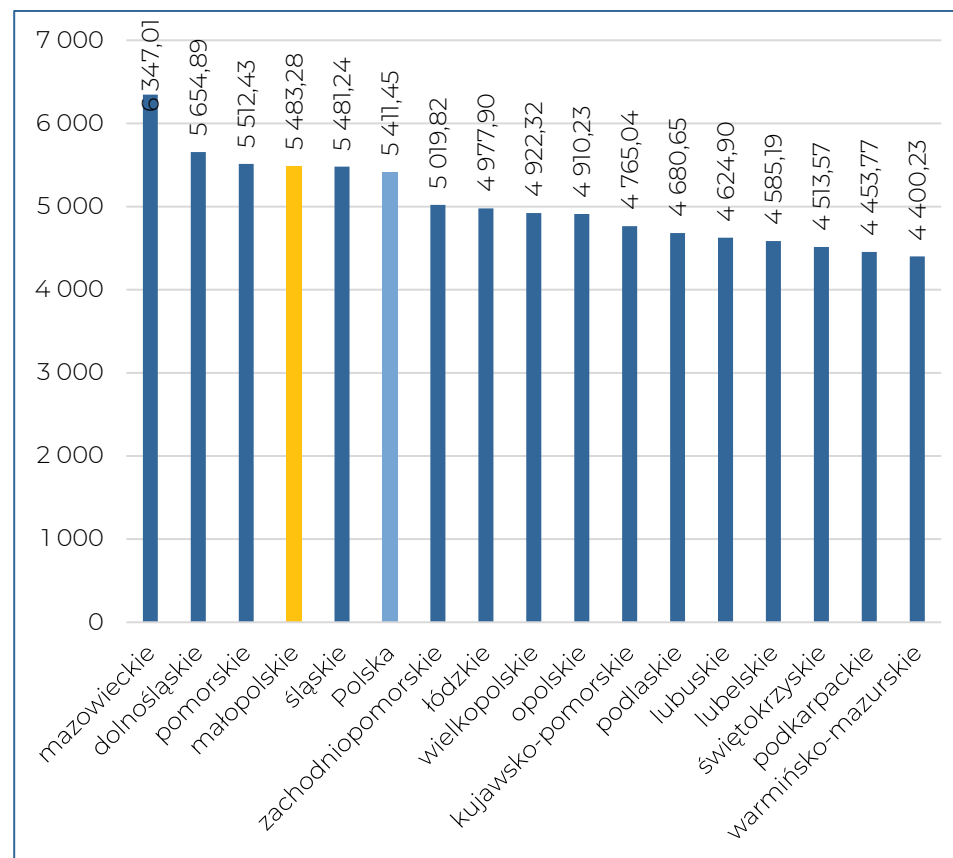
Wynagrodzenia

Mimo trudnej sytuacji w 2020 r. przedsiębiorstwom udało się utrzymać tendencję wzrostową wynagrodzeń – zarówno w kraju, jak i w województwie. Dynamika wzrostu była jednak mniejsza niż rok wcześniej.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw⁶¹ w Małopolsce wyniosło w 2020 r. 5 483,28 zł i było o 332,20 zł, czyli 6,4% wyższe niż rok wcześniej. Pomiędzy 2018 i 2019 rokiem odnotowano wzrost rzędu 9,7%.

Taki wynik w 2020 r. uplasował Małopolskę na 4. miejscu pod względem wysokości wynagrodzeń za województwami: mazowieckim (6347,01 zł), dolnośląskim (5654,89 zł) i pomorskim (5512,43 zł), a także powyżej średniej dla Polski. W skali kraju przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło 5411,45 zł, co oznacza wzrost o 242,39 zł, tj. 4,7% w porównaniu z rokiem 2019.

Wykres 29. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Polsce oraz w województwach w 2020 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

⁶¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników

Najwyższe wynagrodzenia w Małopolsce w 2020 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, odnotowano w branży informacja i komunikacja (9994,4 zł), a najniższe w zakwaterowaniu i gastronomii (3553,14 zł). Szczególnie dotknięta przez pandemię COVID-19 branża gastronomiczno-hotelarska odnotowała także najmniejszy wzrost wynagrodzeń – 3% w stosunku do 2019 r. Największy wzrost miał miejsce w przedsiębiorstwach zajmujących się administrowaniem i działalnością wspierającą (11,4%).

Wykres 30. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce w 2020 roku w podziale na branże (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

W 2020 roku płaca minimalna w Polsce wyniosła 2600 zł i była wyższa od minimalnego wynagrodzenia w roku 2019 o 350 zł. Minimalna stawka godzinowa wzrosła z 14,70 zł do 17 zł (procentowo wzrost minimalnego wynagrodzenia oraz stawki godzinowej wyniósł 15,6% w porównaniu do ich wartości z 2019 roku)⁶².

⁶² Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/premier/rozporzadzenie-w-sprawie-wysokosci->

[minimalnego-wynagrodzenia-za-prace-oraz-wysokosci-minimalnej-stawki-godzinowej-w-2020-r](https://www.gov.pl/web/premier/rozporzadzenie-w-sprawie-wysokosci-minimalnego-wynagrodzenia-za-prace-oraz-wysokosci-minimalnej-stawki-godzinowej-w-2020-r)

Zmiana charakteru pracy

Pandemia pokazała, że rozwiązania cyfrowe nie są zwykłym ułatwieniem pracy, ale warunkiem koniecznym dla zachowania ciągłości produkcji czy dostarczania usług. Wprowadzane, często bez wcześniejszego planu rozwiązania, w tak krótkim czasie zmieniły charakter pracy w wielu zawodach.

Praca zdalna

Praca zdalna zyskiwała zwolenników jeszcze przed pandemią, ale dla wielu firm pomysł przejścia z pracy stacjonarnej na zdalną był raczej perspektywą dalekiej przyszłości. Możliwość pracy z domu była traktowana przez część firm jako benefit dla wybranych i raczej nie stanowiła standardowego rozwiązania. Pandemia zmusiła wiele firm i instytucji do przejścia na pracę zdalną lub hybrydową i wdrożenia nowych procesów dostosowanych do tego typu pracy, np. rekrutacji online czy zdalnego onboardingu.

⁶³ Por. *Monitoring Rynku Pracy - Kwartalna informacja o rynku pracy w czwartym kwartale 2020 r.*, GUS, dostęp: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/monitoring-ryнку-pracy-kwartalna-informacja-o-rynku-pracy-w-czwartym-kwartale-2020-r-,12,45.html> [12.04.2021]

Jak wynika z danych GUS, w IV kwartale 2020 r. pracę z domu wykonywało 1,6 mln Polaków (9,7% ogółu pracujących), co oznacza wzrost w stosunku do IV kwartału 2019 r. o 128%. W przypadku 64,5% osób, wykonywanie pracy w domu w IV kwartale 2020 zostało wymuszone przez pandemię COVID-19⁶³.

Badanie przeprowadzone w województwie pomorskim pokazuje, że firmy, które nie zdecydowały się na pracę zdalną, zrobiły tak ze względu na specyfikę wykonywanej pracy (85%) oraz brak potrzeby (28%). Wśród głównych grup zawodów, które nie mają obecnie możliwości pracy zdalnej znaleźli się przede wszystkim pracownicy produkcji i pracownicy fizyczni, w dalszej kolejności: magazynierzy, pracownicy administracji, obsługi klienta, kierowcy i pracownicy działu finansowego⁶⁴.

Wśród firm korzystających z pracy zdalnej tylko co piąta napotykała różnego rodzaju problemy w związku z wdrożeniem takiego sposobu pracy. Największe niedogodności były związane z brakiem odpowiedniego sprzętu, dostępu do Internetu, bądź innymi problemami technicznymi. W dalszej kolejności wskazano problem braku dostępu do wszystkich zasobów firmy wśród pracowników oraz brak odpowiednich

⁶⁴ Por. *Aktualne i prognozowane zapotrzebowanie na pracowników oraz perspektywy rozwoju pracy zdalnej na pomorskim rynku pracy z uwzględnieniem wpływu pandemii wirusa SARS-CoV-2*, WUP Gdańsk, dostęp: https://porp.pl/uploads/original/022021/26/674f0836c3_Raport-praca-zdalna-ostateczna.pdf [12.04.2021]

warunków do pracy w domu. Tylko nieliczni pracodawcy podnosili kwestię braku samodyscypliny wśród pracowników, niższej efektywności pracy zdalnej czy niższego poziomu motywacji. Tym samym nie sprawdziły się główne obawy sprzed pandemii powstrzymujące firmy przed wdrożeniem pracy zdalnej⁶⁵. Według szacunków Capgemini Polska, wydajność pracy pracowników wzrosła w trzecim kwartale w 63% organizacji, dzięki ograniczeniu czasu dojazdów, elastycznym harmonogramom czasu pracy i wdrożeniu narzędzi do wirtualnej współpracy⁶⁶.

Oceny pracowników wykonujących pracę w trybie zdalnym są zróżnicowane. Według badania przeprowadzonego w województwie pomorskim 21% pracowników ma trudności z zachowaniem równowagi między pracą, a życiem prywatnym (tzw. *work-life balance*). 30% badanych przyznało, że ma trudności z poradzeniem sobie z psychologicznymi skutkami życia w izolacji. Niemal co trzeciej osobie brakuje współpracowników i współpracowniczek. 28% nie radzi sobie również z motywacją do pracy.

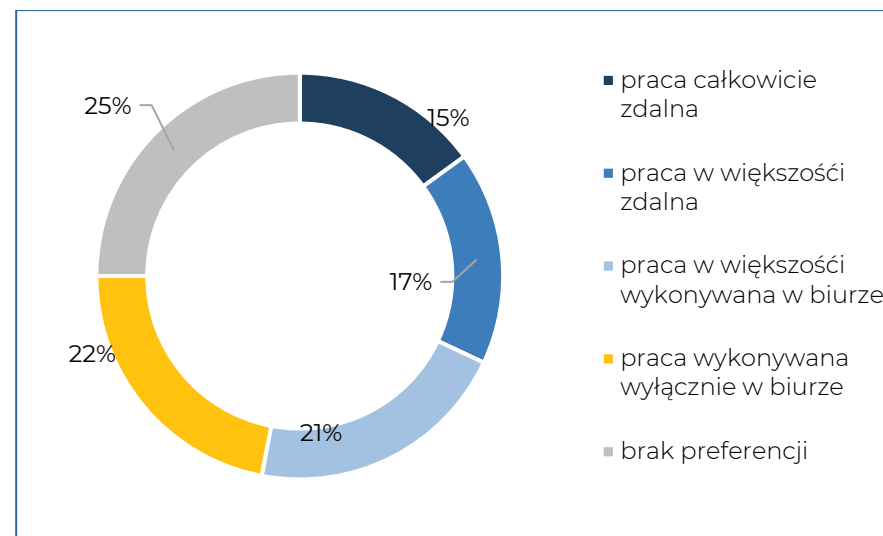
Nie zmienia to faktu, że 53% ogółu pracowników (tych którzy pracowali zdalnie i tych którzy pracowali stacjonarnie)

⁶⁵ Por. *Prognozy przyszłości. Know how 2021*, OLX Praca, dostęp: <https://praca.olx.pl/rekruter/post/sytuacja-pandemiczna-oraz-prognozy-przyszlosci-perspektywa-pracownikow-w-badaniu-olx> [12.04.2021]

⁶⁶ Por. *Praca zdalna nie taka idealna, jak się nam wydawało*, Gazeta Krakowska 11.01.2021

chciałoby mieć możliwość pracy zdalnej, przy czym jedynie 15% preferuje pracę całkowicie zdalną. Pozostali chcieliby łączyć pracę w domu, w mniejszym bądź większym zakresie, z pracą w biurze, czyli pracować w tzw. systemie hybrydowym⁶⁷.

Wykres 31. Preferowany tryb pracy przez pracowników w województwie pomorskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Aktualne i prognozowane zapotrzebowanie na pracowników oraz*

⁶⁷ Por. *Aktualne i prognozowane zapotrzebowanie na pracowników oraz perspektywy rozwoju pracy zdalnej na pomorskim rynku pracy z uwzględnieniem wpływu pandemii wirusa SARS-CoV-2*, WUP Gdańsk, dostęp: https://porp.pl/uploads/original/022021/26/674f0836c3_Raport-praca-zdalna-ostateczna.pdf [12.04.2021]

perspektywy rozwoju pracy zdalnej na pomorskim rynku pracy z uwzględnieniem wpływu pandemii wirusa SARS-CoV-2

Oczekiwania pracowników odnośnie pracy w systemie hybrydowym pokrywają się z przewidywaniami ekspertów, którzy twierdzą że skala zjawiska, gdy pracownicy spędzają część tygodnia w biurze, a drugą część przeznaczają na pracę z domu lub innej lokalizacji, może zwiększyć się ponad dwukrotnie (z 22% przed pandemią do 58% po pandemii). Praca w 100% zdalna nadal będzie należała do rzadkości (ok. 10% zarówno przed pandemią, jak i po jej zakończeniu).

Odpowiednia kombinacja modeli będzie uzależniona od poszczególnych organizacji, działów, zespołów i osób, ale można przypuszczać, że równowagę pozwoli zachować praca w systemie zdalnym przez dwa dni w tygodniu. Wśród liderów branż panuje zgodne przekonanie, że praca wyłącznie w modelu zdalnym prowadzi nieuchronnie do pogorszenia kultury pracy oraz spadku innowacyjności i kreatywności⁶⁸.

⁶⁸ Por. C&W: 52% Polaków chciałoby w przyszłości częściej korzystać z pracy zdalnej, dostęp: <https://www.money.pl/gielda/c-w-52-polakow-chcialoby-w-przyszlosci-czesciej-korzystac-z-pracy-zdalnej-6596368729741441a.html> [13.04.2021]

Regulacje prawne dot. pracy zdalnej⁶⁹

Kodeks pracy nie zawiera przepisów regulujących tzw. home office. Zasady dotyczące odpowiedzialności w zakresie BHP, ewidencji wykonywanych czynności, czy cofnięcia polecenia pracy zdalnej, doprecyzowała Tarcza Antykryzysowa 4.0 w czerwcu 2020 r. Natomiast nadal wiele aspektów pozostaje elementem porozumienia pomiędzy pracodawcą a pracownikami, co może prowadzić do licznych konfliktów i nadużyć.

Aktualne zapisy ujęte w Tarczy Antykryzysowej 4.0 dotyczące pracy zdalnej wskazują, że praca ta może być polecona pracownikowi, jeśli ten posiada umiejętności i możliwości techniczne, lokalowe, a rodzaj pracy na to pozwala. Niezbędne narzędzia i materiały oraz obsługę logistyczną zapewnia pracodawca. Pracownik może wykorzystywać nieudostępnione przez pracodawcę materiały i narzędzia, jeśli zapewni poszanowanie i ochronę informacji poufnych oraz innych tajemnic chronionych prawem.

Na polecenie pracodawcy pracownik ma obowiązek prowadzenia ewidencji wykonywanych czynności

⁶⁹ Źródło: opracowanie własne na podstawie *Praca zdalna w prawie wciąż nieuregulowana*, Dziennik Polski 22.02.2021 r.

(świadczonej pracy zdalnej), zaś pracodawca może w każdym czasie cofnąć polecenie zdalnej pracy.

Obecnie pracodawca może posłużyć się też przepisami art. 67 Kodeksu pracy dot. telepracy na podstawie których wypełniono braki informacyjne w przepisach.

W związku z upowszechnieniem się pracy zdalnej, wyzwaniem dla ustawodawcy będzie określenie ram, w których poruszać się będzie pracownik i pracodawca przy ustaleniu rodzaju prac, jakie mogą być wykonane zdalnie, jak również zasad bezpieczeństwa.

Pracujący zdalnie⁷⁰

Praca zdalna to domena osób z wykształceniem wyższym, które mieszkają w największych miastach. Z badania przeprowadzonego przez Personal Service Wynika, że 42% pracowników z wyższym wykształceniem deklaruje, że aktualnie pracuje zdalnie, w porównaniu do 15% osób ze średnim wykształceniem oraz 7 % osób z wykształceniem podstawowym. Dodatkowo 39 % aktualnie pracujących mieszka w mieście powyżej 500 tysięcy mieszkańców.

⁷⁰ Źródło: Dziennik Polski 18.01.2021 artykuł: Praca zdalna tylko dla wybranych. Cała prawda o home office w Polsce

Pandemia sprawiła, że doceniliśmy pracę zdalną ponad połowa Polaków (52%) chciałaby pracować zdalnie w przyszłości, co potwierdzają dane z raportu Cushman & Wakefield. Bariery w przejściu wyłącznie na Home Office są przekonania pracowników, którzy obawiają się, że przestawienie się w 100 proc. na model pracy zdalnej doprowadziłoby do zmniejszenia kreatywności i innowacyjności pracowników, a także wpłynęłoby niekorzystnie na kulturę pracy.

Liderzy branży są bardziej skłonni przestawić się na pracę w systemie hybrydowym. Cushman & Wakefield szacuje, że model pracy hybrydowej może stać się ponad dwa razy bardziej popularny niż przed pandemią, a skala zjawiska wzrośnie z 22 % pracowników hybrydowych przed wybuchem pandemii do 58% pracowników po jej zakończeniu.

Plusy i minusy pracy zdalnej⁷¹

Praca zdalna wiąże się z wieloma pozytywnymi i przynosi nam korzyści osobiste. Najbardziej odpowiada nam to, że padując zdalnie nie musimy dojeżdżać do pracy. Dużą wartością ma też ogólna elastyczność, jaką daje nam praca zdalna m.in. możliwość pracy z dowolnego miejsca i często w dowolnych godzinach. Warty podkreślenia jest również

⁷¹ Źródło: Gazeta Wyborcza 16 marca 2021 artykuł Gdy praca zamieszka w polskim domu

to, że osoby, którym odpowiada praca zdalna są jednocześnie bardziej zaangażowane w obowiązki zawodowe. Nie mają problemów z realizacją celów wyznaczonych przez przełożonych i nie odczuły zmiany przynależności do organizacji, w której pracują.

Tego czego brakuje zdalnym pracownikom, są zwykle ludzkie interakcje ze współpracownikami, w tym codzienne rozmowy na kawę czy wspólne wyjście na lunch. Spotkania i relacje utrzymywane za pośrednictwem różnego rodzaju komunikatorów są jednak, jeśli można wyrazić się obrazowo, płaskie jak ekran monitora.

W biurze nawiązuje się relacje między pracownikami, które sprzyjają inspiracji i motywacji, oraz buduje się poczucie wspólnoty. Być może biura staną się po prostu miejscami interakcji społecznych, współpracy i generowania pomysłów, a praca samodzielna będzie wykonywana w domu.

Nie oczekiwanym skutkiem pandemii, na który na pewno nikt nie był przygotowany, być może będzie przekształcenie przestrzeni biurowych tak by bardziej przypominały dom. To znaczy, że będą projektowane w bardziej przyjaznym stylu.

Bardzo prawdopodobne jest, że upowszechni się hybrydowy model pracy. Z dwóch powodów. Po pierwsze organizacje, firmy przekonały się, że pracę zdalną da się efektywnie zorganizować, zespoły funkcjonują a projekty nie rozpadają się jak domki z kart. Po drugie pojawia się okazja, by zmniejszyć wiele kosztów stałych. A oznacza, że biuro już na stałe zagości w naszych domach i życiu prywatnym.

Zapotrzebowanie na przestrzeń biurową⁷²

W 2020 r. powierzchnia biurowa w Krakowie przekroczyła 1,5 mln m². Miasto jest drugim po Warszawie centrum biurowym w Polsce. Budynki ukończone w ciągu ostatnich pięciu lat stanowią ponad 50% istniejącej podaży. W 2020 r. w Krakowie do użytku oddano ponad 140,7 tys. m² nowoczesnej powierzchni biurowej w ramach 13 projektów. Jest to o 12% mniej niż w 2019 r. Ukończone w 2020 r. budynki powiększyły zasoby biurowe przede wszystkim w strefie centralnej miasta (53,6 tys. m²) oraz północno-wschodniej (49,8 tys. m²).

Na koniec 2020 r. współczynnik pustostanów zwiększył się o 3,3 p.p. w stosunku do IV kwartału 2019 r. i wyniósł 14%, co

⁷² Źródło: opracowanie własne na podstawie *Colliers, Rynek biurowy, raport roczny rozszerzony*, Polska, marzec 2021

przełożyło się na 217,5 tys. m² dostępnej powierzchni. Wzrost współczynnika pustostanów był wynikiem ograniczonego popytu oraz dużej ilości nowej podaży dostarczonej na rynek w 2020 r. Tymczasem w fazie realizacji, z planowanym terminem oddania na lata 2021-2022, znajdowało się, na koniec 2020 r., kolejne 112,8 tys. m².

Podaż powierzchni biurowej nie wpłynęła dotychczas na ceny najmu. Stawki za wynajem powierzchni biurowej utrzymują się na podobnym poziomie od kilku kwartałów. W nowoczesnych projektach klasy A wynoszą od 13,5 do 15,5 EUR/m²/miesiąc, a w starszych budynkach - od 10 do 12,5 EUR/m²/miesiąc.

Eksperti przewidują, że w wyniku pandemii COVID-19, nastąpi rewizja zapotrzebowania firm na powierzchnie biurowe – firmy będą przeprowadzać analizę modeli pracy, zarówno w celu optymalizacji kosztów, jak i znalezienia najlepszego rozwiązania, które pomoże osiągnąć lepszą równowagę między pracą w biurze i pracą zdalną. Szacuje się, że powierzchnie wynajmowane mogą zmniejszyć się średnio o ok. 20%. Biuro będzie traktowane jako miejsce umożliwiające interakcje, kreatywne spotkania, wymianę myśli i idei. W ramach nowej funkcji usprawni budowanie tożsamości zespołu i firmy, umocni przynależność do organizacji.

Automatyzacja/cyfryzacja pracy

Proces automatyzacji pracy zdecydowanie przyspieszył w trakcie pandemii COVID-19. Jak pokazują różne rankingi, Polska jest w tym zakresie cały czas mniej zaawansowana niż inne kraje.

Z raportu The Fletcher School i Mastercard wynika, że obecnie najbardziej cyfrowe gospodarki świata to: Singapur (98,8 pkt. na 100 możliwych), Stany Zjednoczone (89,8) i Hong Kong (88,1). Razem z Koreą Południową, Tajwanem, Niemcami, Estonią, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi, Izraelem czy Czechami są to gospodarki przydzielone do grupy wyróżniających się (stand out), tzn. takich, które osiągnęły już wysoki poziom cyfrowego zaawansowania, a jednocześnie ciągle się rozwijają. Polska, ze wskaźnikiem na poziomie 63,6 pkt., znalazła się na 34. miejscu na świecie (21. w Europie), obok Łotwy czy Słowacji.

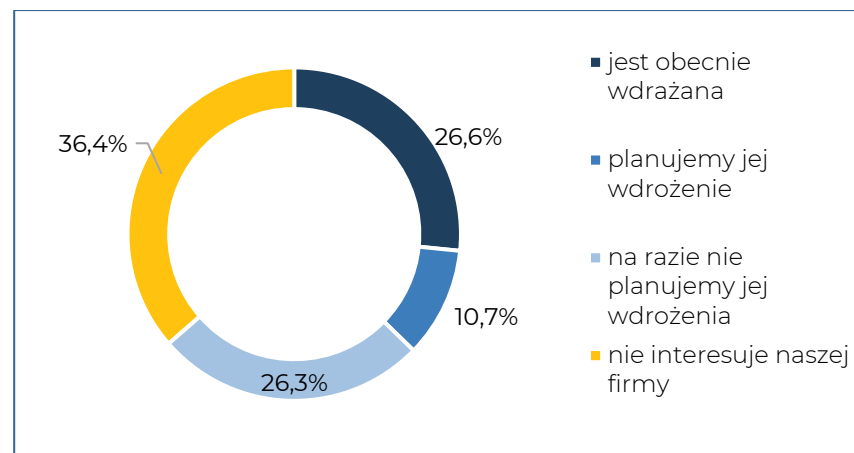
Jeśli jednak chodzi o tempo cyfryzacji globalnych gospodarek na przestrzeni ostatnich dwunastu lat (2007-2019), Polska znalazła się na 13. miejscu na świecie. W Europie szybsze tempo odnotowano tylko w Rosji. Tym samym Polska, tak jak Chiny,

Indie, Indonezja czy Rosja, znalazła się w gronie gospodarek wybijających się (break out)⁷³.

Niska wartość Digi Index polskiego przemysłu (1,9 na 4 pkt.) wskazuje jednak na pilną potrzebę jeszcze większego przyspieszenia transformacji cyfrowej⁷⁴.

Z badania Work Service, przeprowadzonego w styczniu 2021 r., wynika, że automatyzację wdraża obecnie jedna czwarta firm w Polsce, a kolejne 10,7% planuje jej wdrożenie. Jedna trzecia firm deklaruje, że nie jest zainteresowana automatyzacją.

Wykres 32. Stosunek firm w Polsce do automatyzacji, styczeń 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *BAROMETR RYNKU PRACY XV, IV kwartał 2020 r.*

Automatyzacją w największym stopniu są zainteresowane duże firmy – aż 48,6% z nich ją wdraża lub to planuje. W porównaniu z początkiem 2020 r. liczba wprowadzających automatyzację podwoiła się, w szczególności dotyczy to małych i średnich firm. Jednocześnie zmalał odsetek dużych przedsiębiorstw, które nie wyrażają nią zainteresowania.

⁷³ Por. Indeks Cyfryzacji Gospodarki: Polska szybko nadrabia dystans do cyfrowych liderów, dostęp: <https://newsroom.mastercard.com/eu/pl/news-briefs/indeks-cyfryzacji-gospodarki-polska-szybko-nadrabia-dystans-do-cyfrowych-liderow/> [13.04.2021]

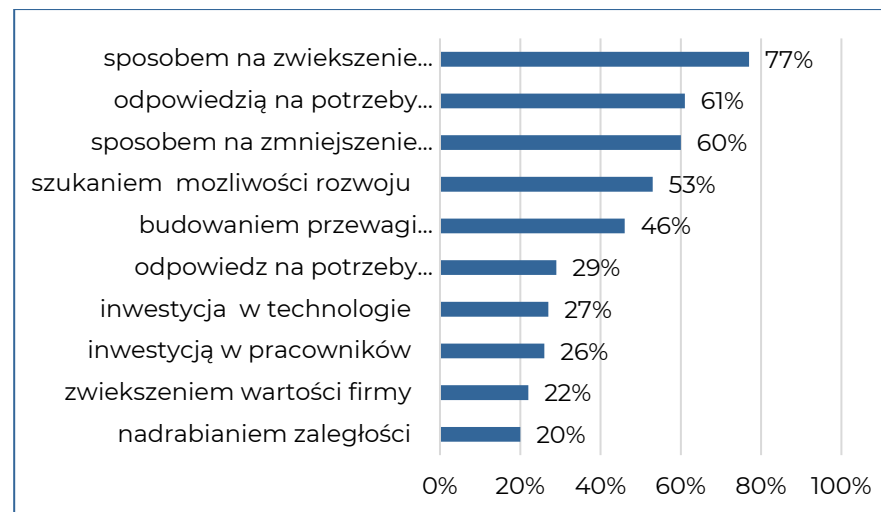
⁷⁴ Digi Index obejmuje od 1 do 4 punktów. Wynik poniżej 2 pkt. oznacza alarmująco niski poziom cyfryzacji – liderzy przemysłu 4.0 osiągają wartości powyżej 3.5 pkt. Wskaźnik został opracowany przez firmę Siemens. Por. <https://new.siemens.com/pl/pl/o-firmie/raporty-siemens/digi-index.html> [13.04.2021]

Biorąc za kryterium branże, w automatyzację inwestują przede wszystkim firmy działające w przemyśle - 60,8% już ją wdraża lub to planuje. Widać jednak, że okres pandemii przyspieszył proces automatyzacji także w innych branżach. W branży handlowej i sektorze publicznym, w porównaniu z początkiem 2020 r., liczba przedsiębiorstw, które już wprowadziły automatyzację, wzrosła dwukrotnie, a w przypadku usług aż trzykrotnie⁷⁵.

Niezależnie od zaawansowania procesów transformacji cyfrowej/automatyzacji większość rodzimych przedsiębiorców (91%) dostrzega potencjał z nią związany. Firmy upatrują w niej przede wszystkim szans na zwiększenie efektywności (77%). Traktują ją jako odpowiedź na potrzeby klientów (61%) oraz sposób na redukcję kosztów (60%)⁷⁶.

⁷⁵ Por. BAROMETR RYNKU PRACY XV, IV kwartał 2020 r. Work Service dostęp: <https://www.workservice.com/pl/Centrum-prasowe/Raporty/Barometr-Rynku-Pracy/Barometr-Rynku-Pracy-Work-Service-XV-edycja> [13.04.2021]

Wykres 33. Powody wprowadzania cyfrowej transformacji przez polskie firmy

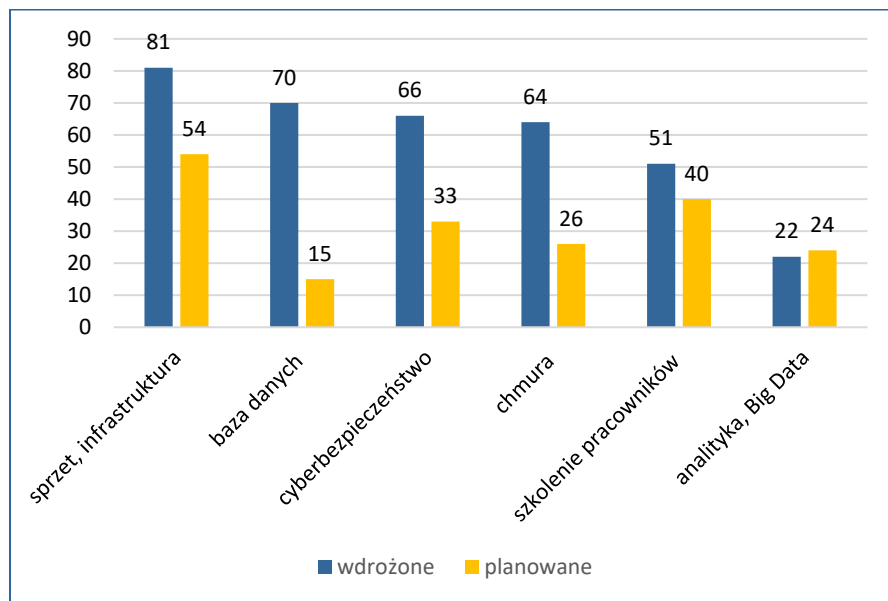

Źródło: opracowanie własne na podstawie artykułu *Cyfrowa transformacja polskich firm przyspiesza*, Rzeczpospolita, 21 marca 2021

W ramach przyspieszającej cyfryzacji w firmach wdrażane są nowe rozwiązania - od wyposażenie w sprzęt i infrastrukturę, w następnej kolejności w bazy danych.

⁷⁶ Por. *Cyfrowa transformacja polskich firm przyspiesza*, Rzeczpospolita 21 marca 2021 r.

Wykres 34. Jakie rozwiązania wdrażane są w firmach w ramach cyfrowej transformacji (w %)

Źródło: Badanie EY Publikacja w Rzeczpospolitej (Ekonomia i Rynek) 21 marca 2021 artykuł: Cyfrowa transformacja polskich firm przyspiesza.

Duże znaczenie firmy przykładają do cyberbezpieczeństwa oraz wykorzystaniu technologii chmurowych, Firmy również widzą potrzebę szkolenia pracowników w zakresie umiejętności cyfrowych oraz wdrażają systemy analityczne również te

⁷⁷ Źródło: Rzeczpospolita (Ekonomia i Rynek) 21 marca 2021 artykuł: Cyfrowa transformacja polskich firm przyspiesza.

związane z wykorzystaniem Big Data. Wykres pokazuje również, że firmy nie poprzestają na tym co już jest wdrożone ale również planują w perspektywie 12-18 miesięcy nowe inwestycje w tym zakresie.

Instytut Humanites przeprowadził badania, z których wynika, że 98 % osób ze szczebla kierowniczego w Polsce twierdzi, iż dzięki cyfryzacji wiele procesów dzieje się automatycznie a dokumenty czy procesy są bardziej dostępne. Zarówno menadżerowie 82% jak i niżsi rangą pracownicy 82 % proc przyznali, że dzięki digitalizacji wzrosła efektywność.

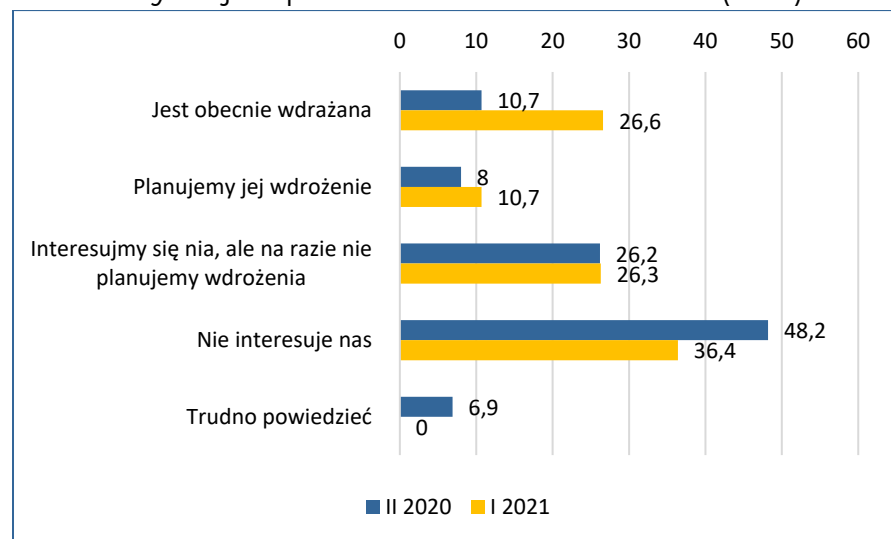
Pandemia pokazała, że rozwiązania cyfrowe nie są zwykłym ułatwieniem pracy ale warunkiem koniecznym dla zachowania ciągłości produkcji czy dostarczania usług⁷⁷.

Prawie cztery na dziesięć polskich firm wdrażało na początku tego roku automatyzację, albo miało już konkretne plany jej wdrożenia. To prawie dwukrotnie więcej niż rok wcześniej – Wynika z badania agencji zatrudnienia Work Service.

Wyniki badania wskazują, że również Polskę objął globalny trend automatyzacji. Raport Światowego Forum Ekonomicznego wskazuje, że do 2025 r. niemal wyrówna się podział czasu pracy pomiędzy ludzi i maszyny. Polskie firmy

mają tu sporo do nadrobienia, ponieważ jak wynika z danych GUS w 2020 jedynie 7,1 % przedsiębiorstw wykorzystywało roboty. Teraz jak wskazuje raport Work Service, że przyspieszenie automatyzacji ma miejsce szczególnie w dużych firmach.

Wykres 35. Opinie i plany polskich firm dotyczące automatyzacji w podziale na rok 2020 i 2021 (w %)

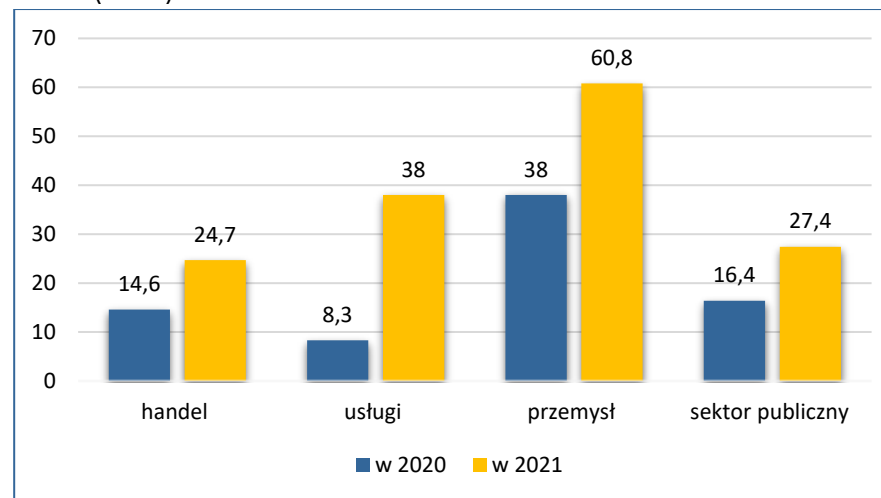
Źródło: Work Service Rzeczpospolita (Ekonomia i Rynek) 26 marca 2021 r. Artykuł: Firmy coraz ostrzej ruszyły z automatyzacją

Z wykresu wynika, że 26,6 % polskich firm wdraża automatykę wzrost do okresu sprzed pandemii o niemal 15 %. Co dziesiąta firma planuje jej wdrożenie. Zmalała o ok. 12 % liczba firm, które nie interesowały się automatyzacją. Do zera zmalała

liczba firm, które nie miały zdefiniowanego podejścia do automatyki.

Z badania Work Service wynika jednak, automatyzacja przyspiesza nie tylko w przemyśle, ale także w usługach, gdzie 38 % firma albo ją wdraża albo ją planuje

Wykres 36. Firmy wdrażające i planujące automatyzację wg branż w procentach w roku 2020 i 2021 (w %)

Źródło: Work Service Rzeczpospolita (Ekonomia i Rynek) 26 marca 2021 r. Artykuł: Firmy coraz ostrzej ruszyły z automatyzacją

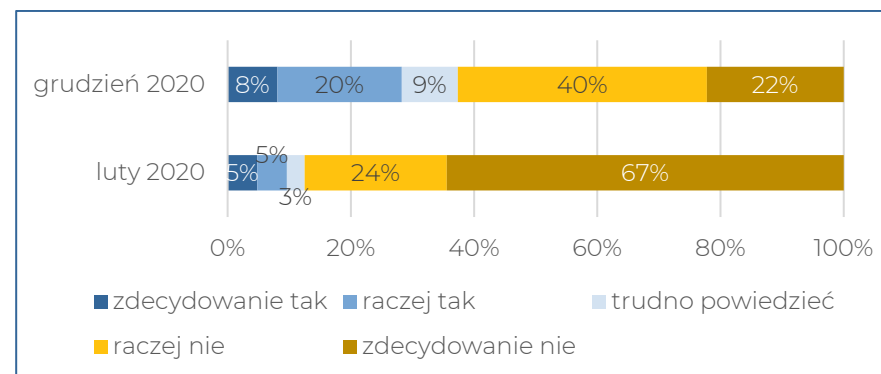
Wykres pokazuje, że w automatyzacji przoduje branża przemysłowa, ale jej dynamiczny rozwój widoczny uwidocznili się bardzo w branży usługowej. Również handel i sektor publiczny coraz bardziej rozwijają w swych działaniach procesy automatyki.

Z danych rynkowych wynika, że te rozwiązania mocno stawiają teraz centra usług dla biznesu i logistyka, w której przybywa zautomatyzowanych magazynów.

Na roboty i automaty stawia też prawie co czwarta firma w handlu, gdzie pandemia wywołała w 2020 r. wysyp automatycznych kas samoobsługowych. Największa sieć handlowa Biedronka, zainstalowała w zeszłym roku ponad 2,5 tysiąca takich kas, zwiększając ich liczbę do 3,8 tysięcy. To także odpowiedź firm na problemy ze znalezieniem pracowników, które odczuło w minionym roku 28 procent ankietowanych pracowników przez Work Service⁷⁸.

Sami pracownicy widzą jednak w automatyzacji spore zagrożenie, a okres pandemii tylko wzmocnił ich obawy. W grudniu 2020 r. blisko 30% pracujących Polaków obawiało się automatyzacji własnego miejsca pracy (częściowego lub całkowitego zastąpienia wykonywanej przez ludzi pracy fizycznej i umysłowej pracą maszyn) – niemal 3 razy więcej niż w lutym 2020 r., a więc krótko przed pandemią. Takich obaw w grudniu nie miało 62% pracujących (w lutym było ich 90%). Jednocześnie wzrosła grupa niezdecydowanych.

Wykres 37. Deklaracje pracujących Polaków odnośnie obaw o automatyzację ich stanowiska pracy w lutym i grudniu 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *BAROMETR RYNKU PRACY XV, IV kwartał 2020 r.*

⁷⁸ Rzeczpospolita (Ekonomia i Rynek) 26 marca 2021 r. Artykuł: Firmy coraz ostrzej ruszyły z automatyzacją

Zmiany w stylu zarządzania zasobami ludzkimi

Według firmy badawczej Gartner pandemia wzmogła tendencję do odgrywania przez pracodawców sieci wsparcia dla swoich ludzi. Będzie to jeden z głównych trendów w zarządzaniu ludźmi w postcovidowym świecie.

Kolejny trend w zarządzaniu ludźmi w pracy. Można go nazwać płynnością zasobów wiedzy i ludzi albo, jak kto woli, – zarządzaniem wewnętrznymi rynkami pracy. Wiąże się także z bezpieczeństwem psychologicznym, ale przede wszystkim z „ludzkim” zwiększeniem produktywności. Nie poprzez cięcie kosztów i zwalnianie, lecz umiejętne przesuwanie ludzi, ich wiedzy i umiejętności z miejsc, gdzie nie potrzeba rąk do pracy, w takie, gdzie jest ich za mało. I tu można przywołać Twittera. Spadek przychodów z reklam spowodował, że marketing zwolnił obroty. Z drugiej strony zwiększony ruch w serwisie, nowi klienci śledzący i wysyłający pandemiczne tweety, sprawił, że potrzeba było dodatkowych inżynierów.

COVID zmusi też firmy i ich działy HR, by zaczęły inaczej postrzegać talenty i pracowników kluczowych. W czasie pandemii to m.in. pracownicy supermarketów, kurierzy, pielęgniarki, ratownicy medyczni, nauczyciele stali się niezbędnymi

do utrzymania funkcjonowania firm, a nawet kraju. Choć nie zawsze to osoby o wyjątkowych kwalifikacjach czy wykształceniu. Pracują na pierwszej linii, mimo dużego zagrożenia. Pełnią funkcje, które mają znaczenie dla utrzymania ciągłości pracy. Jaskrawe stało się, że to akurat zawody i role, które są od zawsze źle opłacane. Doświadczenie pandemii zmusi więc do rozważenia wartości miejsc pracy, które nie są cenione, a mimo to w sytuacjach kryzysowych nie da się bez nich obejść. COVID będzie impulsem do wzrostu ich płac.

Pandemia wywraca do góry nogami dotychczasowe trendy HR. Według firmy badawczej Gartner liderzy HR powinni na nowo przemyśleć strategie i metody zatrudnienia, zarządzania wydajnością oraz rozwoju pracowników. Gartner wymienia 9 pocovidowych trendów:

1. Praca zdalna stanie się powszechna: Coraz więcej pracowników będzie pracować online, przynajmniej przez część tygodnia. Firmy powinny dostosować procesy pracy do modelu zdalnego.
2. Pracodawcy będą gromadzić więcej danych o pracownikach: Będzie się można więcej dowiedzieć o tym, co wpływa na zaangażowanie i produktywność pracowników, monitorując ich aktywności za pomocą technologii.

3. Firmy będą w większym zakresie korzystać z pracowników tymczasowych: Pracodawcy będą szukać możliwości uelastycznienia zarządzania ludźmi. Dlatego zwiększy się proporcja pracowników tymczasowych do zatrudnionych na stałe.

4. Zwiększy się rola pracodawców jako sieci wsparcia dla pracowników: Pandemia wzmogła wśród firm tendencje do większego wsparcia pracowników. Zapewnią one nie tylko bezpieczeństwo materialne, ale i dobrostan emocjonalny.

5. Nastąpi redefinicja kluczowych kompetencji i ról: Pojawiły się nowe kategorie kompetencji. Nie chodzi tylko o unikalną wiedzę czy umiejętności, ważne są też funkcje, które zapewniają firmie ciągłość działania.

6. Zwiększy się (de)humanizacja podejścia do zasobów ludzkich: Większość pracodawców zrozumie, że na dłuższą metę jest dla nich bardziej korzystne zaopiekowanie się pracownikami niż wysyłanie ich do pracy w warunkach wysokiego ryzyka przy niewielkim wsparciu.